



**ANALÝZA MEDIÁLNÍ REPREZENTACE
PREZIDENTA ČR MILOŠE ZEMANA A
PREZIDENTSKÉHO ÚŘADU ČR
VE VYBRANÝCH POŘADECH ČESKÉHO
ROZHLASU**

Období: 1.1. 2016 – 31.5. 2016



OBSAH

1 Úvod – vymezení předmětu analýzy	3
2 Teoretická část	3
2.1 Právní rámec	3
2.2 Definice pojmů	4
2.3 Specifika analyzovaného výběru dat	4
3 Hlavní závěry analýzy	7
4 Kvantitativní analýza	9
4.1 Metodologie kvantitativní analýzy	9
4.1.1 Stanovení měřitelných dimenzí	9
4.2 Vývoj publicity v čase	11
4.3 Shrnutí publicity prezidenta po měsících	12
4.4 Variabilita celkového hodnocení	14
4.5 Variabilita citovaných zdrojů	16
4.6 Tematická variabilita	17
4.7 Variabilita kauz	19
4.8 Variabilita zastoupení osobností	20
4.9 Variabilita zastoupení politiků	22
4.10 Variabilita zastoupení institucí a firem	24
4.11 Fakticita sdělení	25
4.12 Vyváženost argumentace	27
4.13 Relevance obsahu zpráv	29
4.14 Neutralita vystupování moderátorů	31
5 Kvalitativní analýza	33
5.1 Metodologie kvalitativní analýzy	33
5.1.1 Formulace výzkumné otázky	33
5.1.2 Metodologické ukotvení	33
5.2 Analytická část	33
5.2.1 Způsoby kritického vystupování moderátorů	34
5.2.2 Shrnutí	38
6 Metodika	40
7 Sledovaná média	42
8 Použitá literatura a zdroje	43
8.1 Odborná literatura	43
8.2 Zdroje	43

1 ÚVOD – VYMEZENÍ PŘEDMĚTU ANALÝZY

Předmětem analýzy je obraz českého prezidenta Miloše Zemana a prezidentského úřadu ČR, tak jak jej ve svých vybraných publicistických pořadech vysílaných stanicemi ČRo Radiožurnál, ČRo Dvojka a ČRo Plus vykreslil veřejnoprávní Český rozhlas v období od 1. ledna 2016 do 31. května 2016.

Konkrétními pořady, které tato analýza zkoumá, jsou pořady Dvacet minut Radiožurnálu (ČRo Radiožurnál, každý všední den po 17. hodině), Názory a argumenty (ČRo Plus, každý den po 18. hodině) a Jak to vidí (ČRo Dvojka, každý den kromě soboty v 8:30 hodin).

Cílem analýzy je zjistit, nakolik si ČRo během stanoveného období v určených pořadech počínal v souladu s povinnostmi média veřejné služby uvedenými v Zákoně 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu (dále jen ZČRo) a v Kodexu Českého rozhlasu (dále jen Kodex). Zásadní zřetel bude brán k § 2 ZČRo a k Preambuli a článkům 6. a 7. Kodexu, kde jsou vymezeny hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání vážící se zejména k problematice a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů, b) působení ČRo coby fóra pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek. Jsou zde rovněž uvedena důležitá pravidla pro práci moderátorů ČRo.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Právní rámec

Cílem této analýzy je prozkoumat, nakolik pořady „Názory a argumenty“, „Jak to vidí“ a „Dvacet minut Radiožurnálu“ odvysílané stanicemi ČRo Radiožurnál, ČRo Dvojka a ČRo Plus v období 1.1.2016 až 31.5.2016 způsobem jímž referovaly o prezidentu republiky Miloši Zemanovi a jím zastávaném prezidentském úřadu naplňovaly požadavky zákona o Českém rozhlasu (Zákon 1991), konkrétně těch jeho paragrafů, které vymezují úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání. Z celkového výčtu těchto úkolů dle Zákona jsou pro tuto analýzu relevantní zejména následující odstavce:

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,
- b) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,
- c) rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin,

Podobná dikce je obsažena rovněž v Kodexu Českého rozhlasu (Kodex 2010), který mimo jiné říká, že Český rozhlas „poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace, komentáře a analýzy“, působí jako „zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky“ a přispívá k „vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby“, „dbá na přesnost a nestrannost, spočívající především ve zjišťování a ověřování skutečností“ a „striktně rozlišuje mezi informací zpravodajského charakteru (zprávou)

a *hodnotícím soudem (komentářem)*“. Kodex také podrobněji definuje pravidla pro vystupování redaktorů (s výjimkou komentářů si „*počínat tak, aby posluchač nemohl rozpoznat, jaký názor mají na věc, o níž informují*“), pro zařazování příspěvků do vysílání (podle „*předpokládaného vlivu na život obyvatel ČR*“ a jejich regionů) atd.

Jak vyplývá z výše uvedeného, základními kritérii, která je poskytovatel veřejnoprávního rozhlasového vysílání povinen ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech dodržovat, jsou tedy **objektivita, vyváženost a všestrannost**.

2.2 Definice pojmů

Podle Ireny Reifové a kol. (2004: str. 167) je **objektivita zpravodajství** profesní normou žurnalistické práce a jedním z nejpodstatnějších normativních požadavků společnosti vztahujících se k žánru zpravodajství. Protikladem objektivitě zpravodajství je **předpojatost** či **stranění** (bias), které je konzistentní tendencí odchylovat se od přímé cesty k objektivní pravdě. Také podle Briana McNaira (2004: str. 68) je **objektivita** nejstarším a dosud klíčovým pojmem profesní etiky liberální žurnalistiky.

Objektivita žurnalistické práce bývá různými autory definována podle různých hledisek a ukazatelů. Pro náš návrh metodiky měření objektivitě zpravodajství vycházíme z **modelu objektivitě**, který navrhl Jörgen Westerstahl (Westerstahl 1983; podle Trampota, Vojtěchovská 2010: 131). Tento model počítá s rozlišením dvou stránek objektivitě, a sice **kognitivní složky**, která se týká **kvalitě poskytovaných informací (faktičnost)**, a **hodnotící složky**, která se týká toho, **jakou formou jsou informace prezentovány (nestrannost)**.

Výzkumný tým vedený Janem Jirákem v úvodu analýzy předvolebního vysílání ČRo (Jirák a kol. 2013: 6-7) výše uvedenou definici dále konkretizuje, když v souladu s Westerstahlovou definicí uvádí, že **faktičnost** je tvořena z kritérií pravdivosti a kritérií relevance. „*Kritéria pravdivosti postihují faktickou správnost výpovědi, její přesnost a úplnost. Kritéria relevance postihují, zda jsou obsaženy všechny informace a aktéři, kteří jsou pro událost relevantní.*“ (str. 6) **Nestrannost** – druhá ze složek objektivitě – si všímá více toho, jak jsou informace zpracovány, zda se aktérům dostává rovného přístupu, srovnatelný rozsah prostoru a zpracování výpovědi. Lze ji dále rozložit na kritéria **vyváženosti** a kritéria **neutrální prezentace**.

Uvedení autoři tato východiska a kritéria pro hodnocení žurnalistické práce akceptují, zároveň však upozorňují, že způsob, jak jsou pojmy objektivita a vyváženost a jejich dílčí kritéria obvykle chápány a jak s nimi pracují také v tuzemsku platné legislativní normy a profesní kodexy, s sebou z teoretického i metodologického hlediska nese určité problematické momenty. Především je jejich vymezení zpravidla velmi široké a obecné. Jirák a kol. např. upozorňují, že v případě vyváženosti, která je jedním z hlavních měřitelných indikátorů objektivitě, hovoří Zákon o Českém rozhlasu o tom, že rozhlasové vysílání má být „*vyvážené ve svém celku*“, aniž by přesněji tento celek vymezoval (Jirák a kol. 2013: 7). Pro potřeby analýzy je však takové vymezení třeba, proto navrhuje, aby jako celek, k němuž lze hodnocení vztáhnout, byly chápány konkrétní pořady odvysílané v rámci sledovaného období, které je předmětem dané analýzy.

2.3 Specifika analyzovaného výběru dat

Také v této analýze nelze zvolit jiný přístup než ten, **vztahovat zjištění týkající se objektivitě a nestrannosti právě ke sledovanému období a sledovaným pořadům**. Níže uvedené závěry lze tedy **zobecnit pouze na tento omezený vzorek**, který tvoří pouze určitou výseč práce konkrétních redaktorů a komentátorů. Výběr zkoumaného materiálu je rovněž velmi specifický tím, že jeho hlavním společným jmenovatelem jsou **reference k osobě prezidenta Miloše Zemana**. Tento politik vzbuzuje velmi silné emoce jak u svých příznivců, tak i u svých

odpůrců, a lze se domnívat, že tak činí dokonce záměrně. Stejně silnou polarizaci vyvolává i **vztah českého prezidenta k médiím**, kdy se nijak netají k velmi silné averzi vůči řadě médií a naopak pozitivním vztahem k jiným. I v období, které bylo analyzováno a dokonce i přímo v analyzovaných příspěvcích, rezonovalo prezidentovo vymezování se vůči veřejnoprávním médiím, jedním z nichž je právě Český rozhlas. Konkrétně se v analyzovaných pořadech diskutoval prezidentův názor o prospěšnosti případného zestátnění veřejnoprávní České televize, který někteří komentátoři interpretovali jako ohrožení svobody médií.

Vztah prezidenta Zemana a Českého rozhlasu je navíc komplikován konkrétní relativně nedávnou událostí, a sice tzv. **kauzou „Hovory z Lán“**, která vypukla 2.11.2014, kdy prezident ve stejnojmenném pořadu vysílaném v přímém přenosu použil několik neslušných a vulgárních výroků, za což byl kritizován částí veřejnosti i politiků. Český rozhlas tuto událost řešil a navrhl prezidentovi, aby se budoucí díly Hovorů z Lán předtáčely. Poté, co to prezident odmítl, rozhodl se ČRo pořad zrušit. Rozhovor s prezidentem odvysílaný v rámci námi sledovaného období, 4.1.2016 na ČRo Plus, je považován za první velký rozhovor poskytnutý prezidentem pro ČRo od této kauzy. I zde se, jak uvidíme, prezident Zeman nevyhnul některým kontroverzním výrokům.

Při analýze a interpretaci jejích závěrů nelze zcela ignorovat skutečnost, že se sám prezident Zeman veřejně prezentuje jako osobnost, která (záměrně) vyvolává emoce veřejnosti včetně představitelů médií. Závěry analýzy ukazují mimo jiné výrazné zastoupení kritických hlasů na adresu prezidenta a způsobu, jakým chápe svůj prezidentský mandát, mezi hosty zkoumaných pořadů. Co nás v analýze zajímá, je to, jakým způsobem se s touto situací, s konfrontačním charakterem debaty kolem osoby prezidenta Zemana, vypořádávali moderátoři ČRo, zda a do jaké míry se jim dařilo tomuto stylu se vyhnout, nebo zda se k němu spíše připojili, ať už v roli Zemanových kritiků či naopak jeho příznivců.

V analýze je ovšem třeba zohlednit také skutečnost, že **zkoumané pořady** patří bez výjimky **publicistického žánru**, který umožňuje do určité míry vystoupit z čistě faktického způsobu informování, který je vyžadován u žánru zpravodajství, a umožňuje či dokonce vyžaduje prezentaci subjektivních názorů komentátorů a dalších hostů účastnících se vysílání. Pro správnou interpretaci výzkumných zjištění je důležité zohlednit způsob, jak samotný ČRo charakterizuje analyzované pořady. Následující charakteristiky jsou veřejně dostupné na webových stránkách příslušných pořadů:

Dvacet minut Radiožurnálu (ČRo Radiožurnál):

„Aktuální rozhovory s aktéry nejdůležitějších kauz uplynulého dne.

Každý všední den si zveme jednoho muže nebo ženu. Chceme znát jejich názory na události, které jsou z našeho hlediska důležité pro život v této zemi. Chceme slyšet jejich odpovědi.

Politici nejsou naši přátelé, ale partneři do diskuse. Nežertujeme s nimi, ale ptáme se jich. Moderátoři si zvou politiky, vědce, umělce i sportovce. Jde o jediné – aby otázky nezůstaly bez odpovědí. Dvacet minut je diskusním pořadem Radiožurnálu, který dává pozvané osobnosti šanci obhájit svá stanoviska – ve formě odpovědí na dotazy. Je určen všem posluchačům Radiožurnálu.

(..)

Vycházíme z principu otevřeného, informovaného a srozumitelného dialogu mezi moderátorem a hostem.“

(zdroj: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/dvacetminut>)

Jak to vidí (ČRo Dvojka):

„Aktuální názory a komentáře nezávislých osobností na dění kolem nás.

Hosty pořadu jsou uznávané osobnosti z nejrůznějších oblastí. Každý všední den komentují aktuální dění ve světě, ve svých oborech, ale hovoří i o vztahu k věcem všedním.“

(zdroj: http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/jak-to-vidi--970883)

Názory a argumenty (ČRo Plus):

„Každý den pohled pod povrch událostí doma i ve světě. Komentáře, analýzy.

Informace, rozhovory a debaty. Každou neděli diskuse u kulatého stolu na aktuální témata.

Hlavní těžiště pořadu tvoří rozhlasové komentáře a analýzy aktuální politické situace. Komentáře jsou zaměřeny jak na domácí události, tak na zahraniční, přičemž právě na komentování zahraničních událostí a světových trendů je dáván velký důraz.

V sobotu dává pořad prostor diskusnímu fóru mimoparlamentních stran.

Každou neděli diskutujeme na aktuální téma v 50minutové debatě u kulatého stolu s významnými osobnostmi našeho dění. Jednou měsíčně ke kulatému stolu zveme zahraniční novináře, kteří žijí v České republice.

Komentáře a analýzy jsou zařazovány tak, aby obsáhly celé názorové spektrum české společnosti. Proto do pořadu přispívá kromě kmenových redaktorů také celá řada známých komentátorů, politologů a sociologů, včetně renomovaných novinářů z prestižních médií.

Pořad připravuje tým redaktorů a spolupracovníků.

(..)

Pořad Názory a argumenty přímo navazuje na hlavní publicistický pořad Rádia Svobodná Evropa Události a názory, u jehož zrodu stál první ředitel československého oddělení a legendární novinář první Československé republiky Ferdinand Peroutka, známý jako vydavatel a šéfredaktor prestižního týdeníku Přítomnost a deníku Svobodné noviny.“

(zdroj: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/nazory-a-argumenty--1192402)

Tyto veřejně dostupné charakteristiky pořadů je třeba vnímat jako důležitý interpretační rámec, který vysvětluje odlišné důrazy, které jednotlivé pořady kladou při volbě témat a hostů, odlišnou frekvenci výskytu příspěvků relevantních pro tuto analýzu a jejich odlišné hodnotící vyznění vůči jejímu tématu. Jak ukážeme v kvalitativní části této analýzy, různé definice zkoumaných pořadů mají vliv také na odlišnosti ve vystupování jejich moderátorů – na jedné straně větší neutralitu a nezapojenost do diskuse, na straně druhé výraznější angažmá po boku diskutujících či otevřenější přístup k diskutujícím, včetně kladení nepříjemnějších otázek a většího důrazu na jejich zodpovězení. Každý pořad má svoji jedinečnou formu a tradici, na níž se odvolává a která například v případě Názorů a argumentů sahá až k osobě Ferdinanda Peroutky do období jeho působení v Rádiu Svobodná Evropa.

3 HLAVNÍ ZÁVĚRY ANALÝZY

- 📍 Celkem o prezidentu Miloši Zemanovi a jím reprezentovaném prezidentském úřadu referovalo 207 příspěvků odvysílaných v některém ze sledovaných publicistických pořadů Českého rozhlasu. Během sledovaného období – od 1.1. do 31.5. 2016 úroveň publicity prezidenta oscilovala mezi 5 až 16 příspěvky za týden, což značí, že o něj dané pořady jevíly stabilní zájem. Vrcholu dosáhl v týdnu od 28.3., kdy kulminovala pozornost médií vůči oficiální návštěvě čínského prezidenta v Praze, jejím přípravám a průběhu. Více v [kap. 4.2](#).
- 📍 Ze tří porovnávaných pořadů se nejčastěji jméno prezidenta vyskytlo v relaci Názory a argumenty (celkem 141 příspěvků). Druhá příčka patřila pořadu Dvacet minut Radiožurnálu (42) a nejméně tematizován byl prezident v pořadu Jak to vidí (24). Zatímco v Názorech a argumentech byl zájem o prezidenta víceméně trvalý (mezi 3 a 11 příspěvky týdně), ostatních dvou pořadech více kolísal – v některých týdnech zcela opadl, jindy zase, souvislosti s některou kauzou (typicky během návštěvy čínského prezidenta v Praze), naráz stoupl až na 4 zmínky za týden. Více v [kap. 4.2](#).
- 📍 Nejvyšší měsíční publicita prezidenta byla zaznamenána v průběhu března (47 příspěvků), což souviselo s několika časově navazujícími kauzami. Na začátku měsíce to byl rozsudek soudu v kauze Ferdinanda Peroutky, následovalo Zemanovo zapojení do kauzy údajného dotačního podvodu kolem Farmy Čapí hnízdo, v níž nepřímo podpořil vicepremiéra Andreje Babiše, a na konci měsíce se už naplno rozběhly události kolem oficiální návštěvy čínského prezidenta v Praze, v nichž se Zeman svými výroky a činy výrazně angažoval. V téže době kulminoval také počet kritických hodnocení prezidenta, který v týdnu od 28.3. dosáhl úrovně 8 kritických referencí. Po menším poklesu se kritika znovu navrátila kolem poloviny dubna, kdy prezident přijal a ocenil policisty zapojené do zásahu proti protičínským demonstrantům. Více v [kap. 4.3](#).
- 📍 Co se týče celkového hodnotícího tónu příspěvků vůči prezidentu Zemanovi, největší podíl měly neutrální (76, tj. 37 %) a ambivalentní (54, tj. 26 %) zprávy, které dohromady tvořily téměř dvě třetiny publicity. To svědčí o převažující snaze o neutrální či vyvážené hodnocení prezidenta. Důležité je však také to, že tam, kde došlo na hodnotově zabarvené komentáře (nejčastěji v pořadu Názory a argumenty), měly výrazně větší podíl ty, které vyznívaly vůči prezidentu Zemanovi kriticky. Oproti 50 (24 %) velmi kritickým a 19 (9 %) spíše kritickým příspěvkům bylo identifikováno pouze 5 velmi příznivých a 3 spíše příznivé (tj. po 2 %). Více v [kap. 4.4](#).
- 📍 Do analýzy citovanosti zdrojů byly z metodologických důvodů zahrnuty pouze ty zdroje, které byly v příspěvcích zmíněny explicitně. Jelikož moderátoři sledovaných pořadů neuvádějí vždy důsledně, z kterého média pochází autor komentáře či účastník debaty, poskytuje tato analýza poněkud neúplný obraz. Jisté ovšem je, že sledované pořady nejčastěji čerpaly z domácích zdrojů, tedy od redaktorů samotného ČRo. Ti byli citováni celkem v 65 příspěvcích. Všechny ostatní zdroje tvořily pouhý zlomek tohoto čísla, nevíce Hospodářské noviny (16x), Právo (9x) a Deník (6x). Celkem bylo explicitně uvedeno devět různých citovaných zdrojů. Více v [kap. 4.5](#).
- 📍 Co se týče pestrosti témat, v jejichž kontextu byl prezident Zeman zmiňován, bylo identifikováno celkem 16 tematických okruhů, některé z nich však byly výrazně frekventovanější než jiné. Konkrétně, okruhy domácí politika a zahraniční politika vystupovaly v 69 respektive 66 příspěvcích, což je v obou případech dvojnásobně více než u třetího okruhu v pořadí – kriminality a bezpečnosti (34) a trojnásobek oproti čtvrtému tématu v pořadí – obecným zmínkám o Miloši Zemanovi (22). Do prvních tří nejfrekventovanějších témat se také koncentroval největší počet jak negativních, tak i pozitivních referencí. Více v [kap. 4.6](#).
- 📍 Vedle tematických okruhů jsme sledovali také jednotlivé kauzy spojené s prezidentem Zemanem, které se v příspěvcích odrážely. Kauzy nám umožňují blíže rozklíčovat, čeho konkrétně se publicita týkala. Celkem jsme identifikovali 76 kauz, pouze přibližně třetina z nich (24) ale byla zmíněna více než ve dvou příspěvcích. Nejčastější kauzou prezidenta byla uprchlická krize a strach z islámského terorismu (41 příspěvků), těsně za ní ale následovala další, a sice návštěva čínského prezidenta v Praze a česko-čínské vztahy (39). Pod těmito kauzami se samozřejmě skrývá celá řada dílčích vyjádření z úst prezidenta a jeho konkrétních činů, které se linuly celým sledovaným obdobím. Nejvíce negativních komentářů nasbíral prezident v kontextu návštěvy jeho čínského protějšku (15 velmi kritických, 4 spíše kritické). Více v [kap. 4.7](#)

- 📌 Z detailního pohledu na rejstřík osobností, které v pořadech týkajících se prezidenta Zemana vystoupili, vyplývá, že z celkového počtu 56 jich nejvíc tvořili příslušníci novinářské profese (redaktoři, komentátoři a publicisté), kterých bylo 25, tedy téměř polovina. Kromě nejčastěji citovaného redaktora (komentátora domácího zpravodajství) ČRo Petra Hartmana (23 citací) zaujímali přední příčky žebříku stálí spolupracovníci pořadu *Názory a argumenty* politolog Lukáš Jelínek (15), komentátor HN (dnes Seznam.cz) Jindřich Šídlo (13) a redaktor Aktuálně.cz Jiří Leschtina (11). Teprve na sedmé příčce se objevila osobnost mimo tento okruh, konkrétně pravidelný host pořadu *Jak to vidí* profesor Tomáš Halík (6). Mluvčí prezidenta Jiří Ovčáček dostal příležitost promluvit ve třech příspěvcích. Více v [kap. 4.8](#).
- 📌 V případě zástupců politické sféry je jasně patrná snaha dělit prostor v publicistických pořadech ČRo mezi ně rovnoměrně a žádnému nedopřávat výrazně více hlasu než ostatním. Z celkového počtu 30 politiků, jejichž citace na adresu prezidenta byly odvíšlány, jich naprostá většina do vysílání promluvila pouze jednou (25). Výjimkou byli pouze přední představitelé vlády – premiér Sobotka (4x) – a opozice – předseda TOP 09 Kalousek (3x) a dále významné osobnosti na pomezí aktivní politiky – bývalý prezident Klaus a prezidentský kandidát Horáček, spolu s ministrem kultury Hermanem (všichni 2x). Mezi politiky také byli výrazněji namíchaní jak příznivci, tak i odpůrci prezidenta. Více v [kap. 4.9](#).
- 📌 Mezi institucemi a firmami, které byly tematizovány v publicitě prezidenta Zemana, výrazně převládaly ty, které měly nějaký vztah k hlavním kauzám sledovaného období, a to především ke kauze návštěvy čínského prezidenta v Praze. K té se vztahovala přítomnost celé třetiny z 18 medializovaných subjektů, počínaje Policií ČR (13x) a konče investičními skupinami J&T a PPF a automobilkou Škoda Auto (po jedné referenci). Také vyznění zmínek o institucích a firmách vůči prezidentovi bylo navázáno na konkrétní kauzy, a proto více či méně sledovalo hodnotící tón těchto kauz. Více v [kap. 4.10](#).
- 📌 Z hlediska míry fakticity zkoumaných příspěvků měly převahu takové typy zpráv, které kombinovaly jak faktické informace, tak i komentáře a názory mluvčích (111). To vypovídá o snaze redaktorů analyzovaných pořadů poskytnout posluchačům vedle komentářů i základní faktické informace, k nimž je možné tyto komentáře vztáhnout. Čistě názorových příspěvků, v nichž nebyly faktické informace zahrnuty, bylo 71, naopak čistě faktických zpráv pouze 25. Je to dáno tím, že předmětem analýzy byly publicistické pořady, u nichž se s přítomností zpravodajského typu příspěvků ani nepočítá. Více v [kap. 4.11](#).
- 📌 Stejně tak u publicistických pořadů neplatí na rozdíl od zpravodajství tak striktní požadavek na vyváženost argumentačního prostoru pro různé zainteresované strany pojednávaných kauz. Přesto však mezi 46 příspěvků, kde byly nějaké názorové strany zmíněny, ve dvou pětinach příspěvků (18) dostaly tyto strany alespoň nějaký prostor pro argumentaci, byť ne zcela vyrovnaný. V dalších dvou pětinach (17) dostala prostor pouze jedna strana, zatímco ve zbývajících pětinach téměř shodně žádná strana (6) a všechny zainteresované strany ve stejném poměru (5). Více v [kap. 4.12](#).
- 📌 Co se týče relevance příspěvků, většina těch analyzovaných obsahovala všechna důležitá fakta o popisované události a k tomu buď jeden (77) nebo více různých (61) úhlů pohledu na ni. Menší část příspěvků obsahovala pouze některá fakta o události v kombinaci s jedním úhlem pohledu (48) nebo jen samotná vybraná fakta (18), případně více úhlů pohledu, ale jen některá fakta (3). Více v [kap. 4.13](#).
- 📌 Jednou z relevantních dimenzí hodnocení objektivitv médií v žánru publicistiky je neutralita vystupování moderátorů. Vychází z předpokladu oddělených rolí moderátora a jeho hosta, kdy moderátor by se měl zdržet hodnotícího tónu nebo projevu vlastních preferencí vůči některé názorové straně. Z analýzy vyplynulo, že neutrální pozici zastával moderátor v celých 90 % analyzovaných příspěvků. Pouze v 9 % procentech příspěvků byla naopak identifikována nějaká odchylka od této neutrální pozice. Více v [kap. 4.14](#). Podrobné analýze těchto příspěvků je věnována kvalitativní analýza (viz [kap. 5](#)).
- 📌 Výsledkem kvalitativní analýzy, která navazuje na analýzu kvantitativní, zejména na její výsledky týkající se neutrality moderátorů, je typologie čtyř různých způsobů, jimiž se moderátoři sledovaných pořadů vymykali čistě neutrálnímu způsobu moderování. Na malém počtu příspěvků, kde byla tato situace zaznamenána, jsme vytvořili typologii čtyř možných způsobů, jak se to děje, od stručných poznámek pojmenovávajících a hodnotících problémy z perspektivy moderátora, až po výjimečnou situaci, kdy moderátor zcela opustil neutrální pozici a stal se na určitou dobu sám komentátorem. Více v [kap. 5.2](#).

4 KVANTITATIVNÍ ANALÝZA

4.1 Metodologie kvantitativní analýzy

Problematikou měření toho, nakolik česká veřejnoprávní média naplňují úkoly veřejné služby dané zákony, se již v minulosti zabývalo několik analýz, jejichž výsledky jsou k dispozici coby zdroj inspirace. Jedná se především o analýzy týkající se veřejnoprávní ČT (Formánek a kol. 2014; Týmová a kol. 2014, 2015) ale také o analýzu vysílání ČRo 1 v období před přímou volbou prezidenta (Urbaniková, Volek 2013), nebo předvolebního vysílání ČRo v době před krajskými a parlamentními volbami 2013 (Jirák a kol. 2013) a další texty staršího data, včetně analýzy televizního zpravodajství ke kauze CzechTek (Síbrt, Kulíková, Mihalka 2005) nebo analýzy zpracované pro Radu ČT společností Newton Media (2011).

4.1.1 Stanovení měřitelných dimenzí

Při hledání konkrétních měřitelných proměnných a indikátorů vycházíme z práce Denise McQuaila, který navázal na výše uvedený Westerstahlův model a rozpracoval konkrétní možnosti, jak lze empiricky měřit objektivitu zpravodajství (McQuail 1992; podle Trampota, Vojtěchovská 2010: 131). Takto vzniklé **měřitelné dimenze** (indikátory) objektivit lze vztáhnout i na analýzu publicistických pořadů. Výsledná zjištění je pak třeba interpretovat s ohledem na to, o jaký konkrétní žánr se jedná. To v případě publicistiky znamená například jiný důraz na fakticitu a relevanci jednotlivých zpráv.

Pro měření se tak nabízejí následující parametry. První tři reflektují **kognitivní** složku objektivit:

- **Fakticita** se týká otázky, které části zpravodajské výpovědi lze považovat za fakta. V návaznosti na McQuaila (1992: 205) jsme v analyzovaných zprávách posuzovali, zda jde o fakta, komentář/názor, nebo kombinaci obojího.
- **Přesnost** informací lze podle McQuaila měřit například porovnáním zprávy s jinými zdroji, které o dané události referovaly, nebo externím ověřením informací. V případě specifického formátu přehledu tisku však redaktoři zjevně neaspírají na celkovou přesnost informací, ale pouze na přesnost citací zdrojových článků, které vybírají z důvěryhodných titulů.
- **Relevance** je znakem toho, zda zpravodajství poskytuje o události všechny důležité informace a zda naopak neobsahuje nějaké informace, které jsou z hlediska porozumění události nedůležité či zavádějící (srovnej McQuail 1992: 212).

Následující parametry se týkají **hodnotící** složky objektivit zpravodajství:

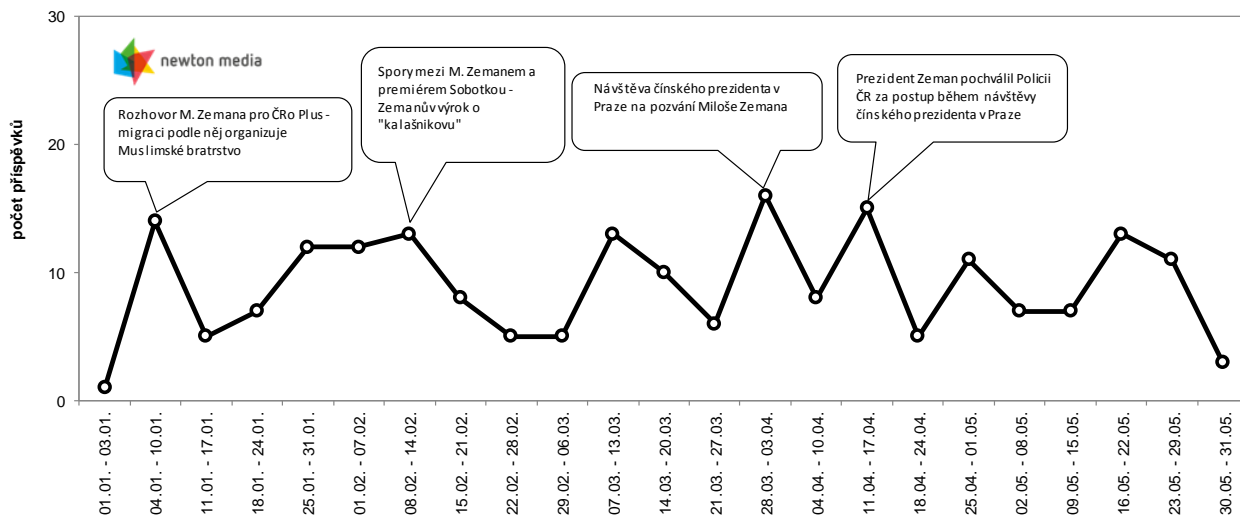
- **Vyváženost** se podle McQuaila (1992) týká toho, jaký čas/prostor byl ve zpravodajství dán jednotlivým úhlům pohledu – názorům relevantním vůči danému tématu, nebo jednotlivým politickým směrům či stranám. V naší analýze se soustředujeme na ty zprávy, které prezentovaly nějaké **téma či událost** zahrnující **více možných úhlů pohledu** a zároveň obsahují **vyjádření jedné nebo více zúčastněných stran**.
- **Nestrannost** lze podle McQuaila měřit zkoumáním četnosti a rozsahu využitých informačních zdrojů. Absence určitých zdrojů může indikovat jednostrannou definici problému. V našem případě vycházíme z toho, jaké **tituly** jsou v přehledech denního tisku využívány jako zdroj. Jde nám o to zjistit, **zda nejsou upřednostňovány pouze některé z nich**.

- **Neutralita** je parametrem objektivitu, který se týká samotné hodnotící roviny ve výpovědích moderátorů zpravodajství. Všimáme si toho, zda **moderátor/ka** vůči tématu, o němž referuje, **zachovává neutrální postoj**, nebo zda **dává najevo nějaký druh zaujetí** či dokonce **stranění**.

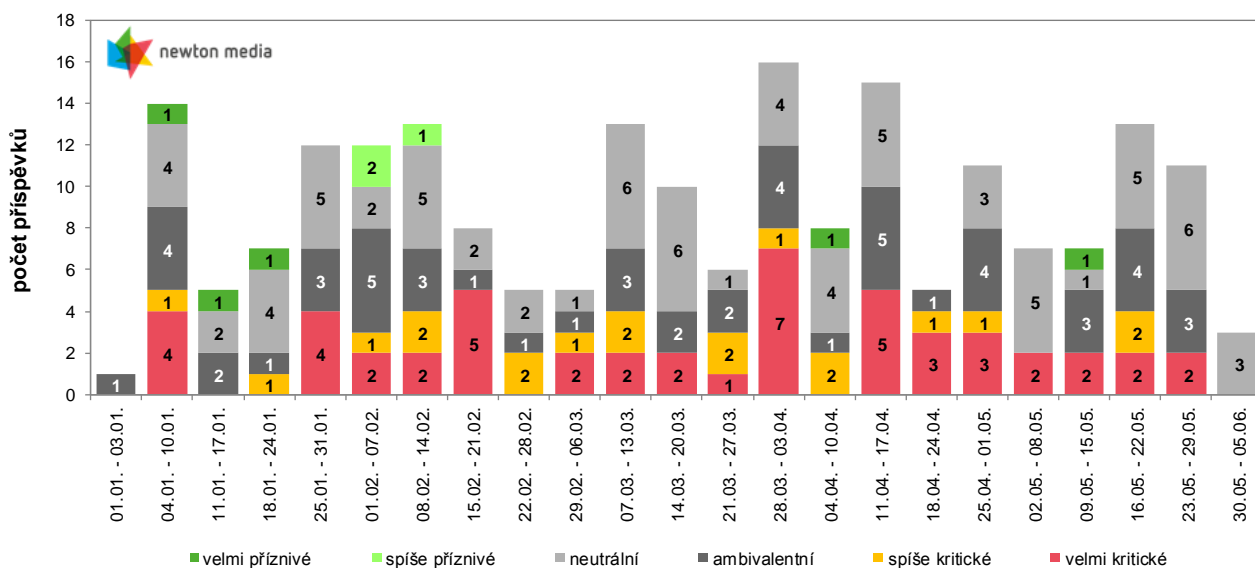
Důležitou součástí měření vyváženosti je rovněž posouzení **všestrannosti** zpravodajství skrze vyhodnocení jeho **variability** hlediska různých kritérií. Jako měřitelná kritéria variability jsme zvolili **zastoupení témat, kauz, osobností, politiků, institucí a firem**.

Do následující kvantitativní analýzy jsou zahrnuty všechny zde popsané měřitelné proměnné vyváženosti a objektivitu, klíčová pro kvalitativní analýzu je proměnná neutralita, pomocí níž bylo vyhodnoceno, které příspěvky vykazují určité zajímavé odchylky a má tudíž význam se jimi zabývat detailním kvalitativním přístupem.

4.2 Vývoj publicity v čase



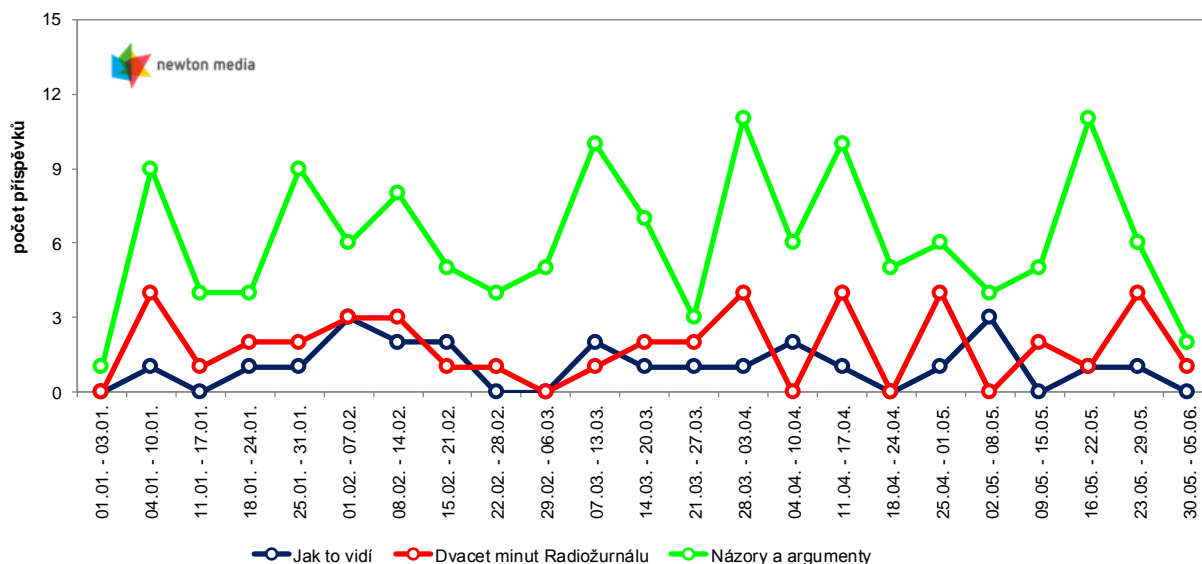
Graf znázorňuje vývoj počtu referencí o prezidentu Zemanovi a prezidentském úřadu v průběhu sledovaného období 1.1. až 31.5.2016.



Graf znázorňuje vývoj počtu referencí o prezidentu Zemanovi a prezidentském úřadu v průběhu sledovaného období 1.1. až 31.5.2016 s ohledem na hodnotící tón příspěvků.

O současném českém prezidentu **Miloši Zemanovi** a jím reprezentovaném **prezidentském úřadu** bylo ve sledovaném období referováno celkem v **207** příspěvcích v některém z vybraných publicistických pořadů ČRo. Publicita prezidenta a jeho úřadu měla poměrně vyrovnanou úroveň, v jednotlivých celých týdnech sledovaného období se pohybovala v rozpětí od minima 5 referencí (celkem 4x) do maxima 16 referencí (v týdnu od 28.3.). Maximální frekvence výskytu příspěvků týkajících se prezidenta ČR korelovala s **oficiální návštěvou čínského**

prezidenta v Praze, která se uskutečnila na pozvání jeho českého protějšku, a událostmi, které se v souvislosti s touto návštěvou odehrávaly (vyvěšování tibetských vlajek, střety mezi demonstranty, policejní zákroky atd.).



Graf znázorňuje vývoj počtu referencí o prezidentu Zemanovi a prezidentském úřadu v průběhu sledovaného období dle jednotlivých sledovaných pořadů.

Tato analýza porovnává publicitu prezidenta ve **třech různých pořadech** vysílaných třemi stanicemi ČRo. Zdaleka nejvíce byl prezident Zeman, potažmo prezidentský úřad, reprezentován v relaci **Názory a argumenty** na ČRo Plus (celkem v **141** příspěvcích). Druhým nejčastějším pořadem z hlediska zmínek o prezidentu Zemanovi bylo **Dvacet minut Radiožurnálu** (**42**) a nejméně často byl prezident tematizován v pořadu **Jak to vidí** (**24**).

4.3 Shrnutí publicity prezidenta po měsících

V průběhu měsíce **ledna** bylo odvysíláno celkem **39** relevantních příspěvků. **Osm** jich vyznělo vůči prezidentovi **velmi kriticky**, **dva** spíše **kriticky**. Naopak **velmi pochvalné** vyznění měly **dva**. Na začátku měsíce v příspěvcích nejvíce rezonoval rozhovor, který poskytl prezident Zeman stanici ČRo Plus 4.1.2016 a ve kterém mimo jiné prohlásil, že se domnívá, že příchod uprchlíků do Evropy je organizovaná akce a že jejím organizátorem je podle jeho informací tzv. **Muslimské bratrstvo**. Na tento Zemanův názor reagovali hned čtyři komentátoři. Zatímco **Jiří Leschtina** a **Jan Fingerland** (oba v pořadu **Názory a argumenty**, 4.1.2016) a **Daniel Veselý** (**Názory a argumenty**, 5.1.2016) se vůči této Zemanově rétorice stavěli **kriticky**, naopak **Petr Žantovský** (**Názory a argumenty**, 4.1.2016) se vůči ní vyjádřil **příznivě**. Miloš Zeman také, zejména v reakci na silvestrovské události v Kolíně nad Rýnem, vyzval k větší ochraně vnějších hranic EU, což bylo další téma, které v příspěvcích zmiňujících jeho jméno zaznívalo. Na konci měsíce pak prezident rozpoutal debatu svou odpovědí na dotaz divačky během mítinku v Tišnově. Na otázku, jak se lze zbavit premiéra Sobotky totiž odpověděl: „*Chcete-li se zbavit jakéhokoliv politika, prezidenta nevyjímaje, je k tomu jediná demokratická cesta, a to jsou svobodné volby, které v daném případě budou za rok. A pak existuje nedemokratická cesta a ta se jmenuje kalašnikov.*“ Komentátoři se sice neshodovali v názoru, zda se jednalo ze strany prezidenta o nepřímou výzvu k fyzické likvidaci premiéra nebo jen o obvyklý bonmot, většinou však prezidenta **kritizovali** za to, že v celkově zjištěné společenské atmosféře zvolil takto silná slova. Ke **kritikům** patřili bez výjimky také hosté pořadu **Názory a argumenty** odvysílaného 31.1.2016, konkrétně **Daniel Kroupa**, **Jaroslav Veis**, **Jaroslav Šonka** a **Oldřich Kužílek**.

Rovněž **únorovou** publicitu prezidenta Zemana ve vybraných pořadech tvořilo **39** příspěvků, z nichž **devět** vyznělo **velmi kriticky, pět spíše kriticky a tři spíše příznivě**. V první dekádě února ještě doznívala „kauza Kalašnikov“, která se odrazila v sedmi příspěvcích. Samostatným kritickým komentářem s jí věnoval např. politolog **Josef Mlejnek** z UK FSV (Názory a argumenty, 1.2.2016), naopak **Petr Žantovský**, se prezidenta opět spíše zastával (Názory a argumenty, 5.2.2016). Tato kauza připomněla komplikovanost vztahu mezi prezidentem a předsedou vlády, kterého se následně rovněž několik komentářů týkalo, a to především ve vztahu k odlišnému názoru na zahraniční politiku, konkrétně Sobotkově jednoznačně proevropské orientaci a Zemanovu nejednoznačnému postoji k evropské integraci. Z větší části byly únorové zmínky o prezidentu Zemanovi tematicky roztříštěné a často se jednalo skutečně spíše o zmínky než o delší vyjádření právě na adresu Zemana.

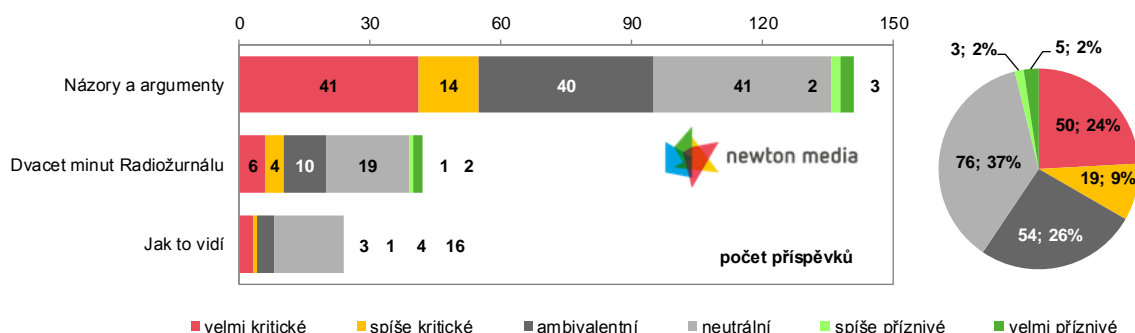
V **březnu** byl prezident Zeman v sledovaných pořadech reprezentován celkem **47** příspěvků, což je nejvíce z celého sledovaného období. Z tohoto počtu bylo **12** příspěvků vůči Zemanovi **velmi kritických, šest spíše kritických**, zatímco velmi či spíše příznivě nevyzněl ani jeden. Na začátku března rozhodl Obvodní soud pro Prahu 1, že se Kancelář prezidenta republiky musí omluvit Terezii Kaslové za výroky prezidenta na adresu jejího dědečka, novináře Ferdinanda Peroutky. Následně se této kauze věnovaly také sledované pořady ČRo, v nichž ji komentovali různí redaktori a hosté. Mezi **kritiky** Zemana se v tomto kontextu řadili například novináři **Ivan Hoffman** a **Karel Hvizďala**, z nichž ten první vyzval Zemana k tomu, aby se omluvil, protože jinak to vypadá, že „*on má zřejmě sám vnitřní problém přiznat chybu. Prostě nikdy to nedělal, asi to neumí, ale to je škoda, protože k té funkci prezidenta nepatří pouze, že člověk rozhoduje a dělá politická rozhodnutí.*“ (Jak to vidí Ivan Hoffman, 7.3.2016), zatímco ten druhý nepřímo vyzval vládu, aby sama převzala za Zemanovo jednání odpovědnost a reagovala na něj snížením rozpočtu prezidentské kanceláře (Názory a argumenty, 15.3.2016). Dalším výrazným březnovým námětem bylo prezidentovo angažmá v kauze Čapí hnízdo, v níž vicepremiér Andrej Babiš čelil podezření z dotačního podvodu s prostředky EU. Prezident Zeman se rozhodl dát najevo, že Babiše podporuje, tím, že se vydal farmu Čapí hnízdo navštívit a předal zde finanční dar pro provozovatele Klokánků. Možné spojení Zeman-Babiš tak bylo, březnem počínaje, v souvislosti s osobou prezidenta jedním z nejvíce frekventovaných námětů sledovaných pořadů. Na konci března jej však doplnil jiný výrazný námět, a sice oficiální návštěva čínského prezidenta v Praze. Komentátory a osobnosti v rozhlasovém vysílání zaujala zejména míra vstřícnosti zástupců české diplomacie, potažmo českých vrcholných představitelů vůči čínské delegaci. Jen v období 28. až 31.3. se objevilo 14 příspěvků zmiňujících prezidenta, v naprosté většině právě v souvislosti s čínskou návštěvou. Nejobyklejší byl **kritický** či **ambivalentní** tón, například politolog **Jiří Pehe** popsal okolnosti této události jako velké divadlo, jehož publikem mělo být české obyvatelstvo, jež podle něj „*český prezident na svých permanentních cestách po zdejších krajích a okresech cíleně krmí slibem, že něco z těch investičních miliard, dohodnutých v Pekingu jen a pouze jeho osobní zásluhou, kápne i pro ně*“ (Názory a argumenty, 31.3.2016).

Duben byl s celkem **40** příspěvků týkajícími se prezidenta Zemana v porovnání s předchozím měsícem o něco slabší, ale vyznačoval se o něco vyšším zastoupením kritických hlasů. Celkem **13** příspěvků mělo vůči prezidentovi **velmi kritické** vyznění, další **čtyři** vyzněly **spíše kriticky**. Důvodem kritiky byla pokračující kauza návštěvy čínského prezidenta, která nabrala na síle kvůli doprovodným událostem, ať už se jednalo o vyvěšování tibetských vlajek či o demonstrace příznivců či odpůrců Číny a její „jednotné“ politiky. Nejvíce se však komentátoři pozastavovali nad jednáním české policie, která jako by se stavěla spíše na stranu těch, kdo bránili odpůrcům čínské návštěvy projevoval své názory, a nad postojem prezidenta Zemana, který policii za její výkon pochválil a vybrané policisty ještě před oficiálním výsledkem vyšetřování jejich postupu dokonce přijal na Pražském hradě a ocenil. Rozčarování z tohoto přístupu vyjádřil opět například politolog **Jiří Pehe**, který v pořadu ČRo konstatoval: „*Je bohužel pravděpodobné, že prezidentovo zlehčování celé kauzy, doprovázené urážkami lidí snažících se*

svobodně vyjádřit nesouhlas s lidskoprávní situací v Číně coby prý „duševně chorých“, stejně jako urážky prezidentova mluvčího na adresu několika zpěváků, kteří v živém televizním přenosu protestovali proti chování současného prezidenta, nebude nijak potrestáno.“ (Názory a argumenty, 13.4.2016) Pokračovala také „kauza Čapí hnízdo“ spojená se vzájemně projevovanou podporou mezi prezidentem Zemanem a vicepremiérem Babišem. Tak například komentátor Práva **Alexandr Mitrofanov** upozornil rozhořčené občany, kteří si stěžovali na „pouťovou“ návštěvu prezidenta na farmě Andreje Babiše, že se mohou rozhodnout tyto dva politiky v příštích volbách nevolit, pokud jim jejich politický styl a chování vadí (Názory a argumenty, 29.4.2016).

V květnu se počet příspěvků tematizujících prezidenta Zemana mírně navýšil (**42**), přitom však poklesla míra jejich kritického vyznění. **Velmi kritický** tón byl patrný u **osmi** z nich, další **dva** pak vyzněly **spíše kriticky**. Kladný tón byl zastoupen jedním **velmi příznivým** příspěvkem, který byl rozhovorem s bývalým premiérem a předsedou ČSSD **Jiřím Paroubkem** (Dvacet minut Radiožurnálu 13.5.2016). Paroubek ocenil zejména Zemanův politický talent projevující se podle něj schopností udržet si dlouhodobou popularitu u velké části občanů, a vyslovil pochopení také pro jeho postoje a vstřícnost vůči Číně. Kritické hlasy tentokrát neměly společného jmenovatele v nějaké konkrétní kauze, ale vztahovaly se, ostatně jako již dříve, hlavně k celkovému politickému stylu prezidenta a k jeho projevům v konkrétních situacích. Prezidenta kritizoval například spisovatel **Pavel Kosatík**, který v rozhovoru pro ČRo na jeho adresu uvedl: „*Já nejsem jeho příznivcem, myslím si, že to dobrý prezident není především proto, že nemá dar tu společnost sjednocovat, že je to svým způsobem člověk hodně agresivní, který do toho veřejného prostoru metá a metá a metá stále nové vize nějakých svých nepřátel a tím ten, tím vlastně sabotuje ten úřad, poněvadž ten úřad byl koncipován kdysi pro Masaryka, a potom tedy pro Václava Havla po převratu, jako úřad, který tu společnost zaručeně má sjednocovat.*“ (Jak to vidí spisovatel a publicista Pavel Kosatík, 3.5.2016) Mezi konkrétní projevy prezidentova politického vystupování, které si vysloužily samostatnou pozornost, patřil například jeho výrok na adresu předpokládaného prezidentského kandidáta Michala Horáčka, o němž prohlásil, že ho nezná, čehož si všiml tehdejší šéfkomentátor HN **Jindřich Šídlo** (Názory a argumenty, 30.5.2016). Na údajný populismus prezidenta v souvislosti s jeho vzájemně si protirečícími projevy o nutnosti respektovat presumpci nevinu a zároveň o potřebě uvěznění bývalého majitele OKD Zdeňka Bakaly zase hovořil Šídlův redakční kolega, komentátor **Petr Honzejek** (Názory a argumenty, 23.5.2016).

4.4 Variabilita celkového hodnocení



V grafu je zachyceno rozložení příspěvků tematizujících prezidenta Zemana a prezidentský úřad na hodnotící škále. V levém grafu jsou vidět počty hodnotově zabarvených příspěvků v jednotlivých sledovaných pořadech, v pravé části celkový poměr rozložení příspěvků v dílčích kategoriích hodnocení.

Pro **přesnější odlišení hodnotících odstínů** příspěvků týkajících se prezidenta Zemana a jeho prezidentského úřadu jsme zvolili jemnější **šestibodovou škálu** hodnocení pohybující se od velmi kritického přes ambivalentní a neutrální až po velmi příznivé vyznění. V případě celkového hodnocení se výsledky vztahují k **celkovému vyznění jednotlivých příspěvků** (relací nebo jejich částí – viz Metodika). Toto vyznění bere v potaz souhrn různých potenciálně hodnotově zabarvených hlasů, které v příspěvku zazněly, včetně hlasu rozhlasového moderátora.

Největší podíl v rámci posuzovaných rozhlasových pořadů měly příspěvky, které vyznívaly vůči prezidentu Zemanovi a jím zastávanému úřadu **celkově neutrálně** (76 příspěvků, tj. 37 % celkové publicity). **Druhý** nejvyšší podíl (26 %) měly příspěvky **ambivalentní** (54), to znamená takové, v nichž byly kritické či příznivé hlasy vyvažovány hlasy laděnými opačným způsobem. Typicky tehdy, když byl kritický názor některého z hostů či komentátorů vyvažován neutrálním či pozitivním hlasem jiného hosta či přímo moderátora pořadu. Tento téměř **dvoutřetinový podíl neutrálních či hodnotově vyrovnaných příspěvků** svědčí o převažující snaze podávat nehodnotící či vyvážený obraz prezidenta Zemana.

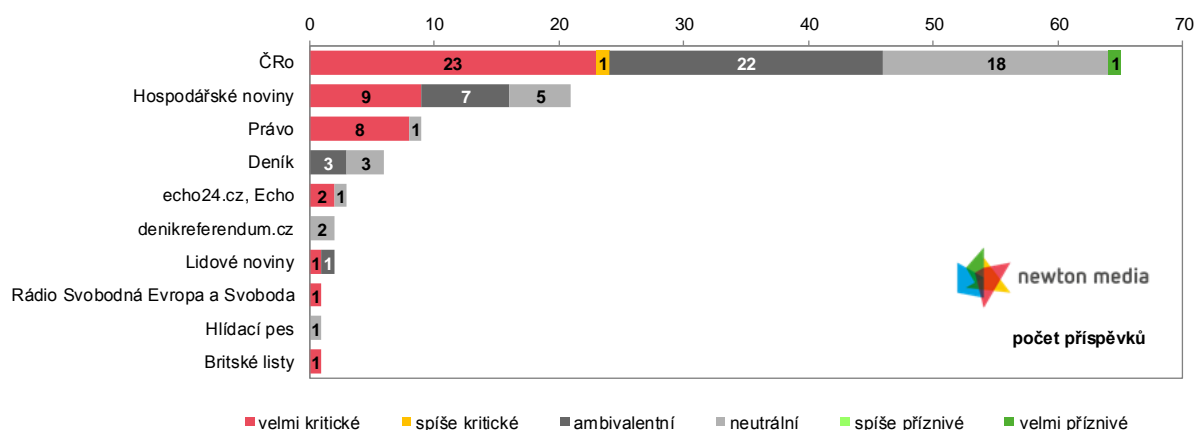
Z **jednoznačně hodnotově zabarvených** příspěvků měly největší zastoupení ty, které byly vůči prezidentu Zemanovi **celkově velmi kritické**. S podílem 24 % tvořily **téměř čtvrtinu** veškerých posuzovaných příspěvků. Jednalo se hlavně o příspěvky, v nichž měl hlavní slovo komentátor (zpravidla novinář, publicista či politický analytik), který kritizoval prezidenta za některý jeho konkrétní čin nebo výrok. Hlas moderátora byl v tomto případě příliš marginální na to, aby mohl případně nějakým způsobem ovlivnit to, jakým způsobem příspěvek vyzněl. Většinou pouze uvedl, kdo bude v příspěvku dané téma komentovat. Druhým typem takových příspěvků byly debaty za účasti více hostů, v nichž se tito hosté shodli na kritickém hodnocení prezidenta. Vedle velmi kritických příspěvků byly zaznamenány v poměrně hojném počtu rovněž příspěvky **spíše kritické** (19, tj. 9 %). Byly to příspěvky podobné těm předchozím, s tím rozdílem, že v nich nezazněla tak přísná kritika, případně tuto kritiku vyvažoval postoj jiných mluvčích, či objektivní vystupování moderátora.

Co se týče příspěvků, které byly vůči prezidentovi a jím zastávanému úřadu naladěny **celkově pozitivně** (8), v součtu na ně připadal pouze **pětiprocentní** podíl, přičemž větší váhu měly příspěvky **spíše příznivé** (5, tj. 2 %) než příspěvky **velmi příznivé** (3, tj. 2 %). Zpravidla byly tyto příspěvky založeny na vystoupení konkrétních osobností, které mají vůči prezidentu Zemanovi sympatizující postoj, ať už o politiky zastávající podobné postoje jako Zeman – **Jeroným Tejc** (ČSSD), **Roman Blažko** (KSČM), osobnosti shodující se se Zemanem v názorech na konkrétní témata – senátorka **Zuzana Baudyšová** (ANO), předseda Ústavního soudu **Pavel Rychetský**, bývalý premiér a předseda ČSSD **Jiří Paroubek**, nebo (spíše výjimečně) o některého novináře či publicistu, který vyjádřil pochopení či sympatie pro některý Zemanův krok – např. **Petr Žantovský** ve věci Zemanových výroků o tom, že migrace do Evropy je řízena tzv. muslimským bratrstvem, respektive o tom, že politika je možné se zbavit různým způsobem, např. pomocí samopalů Kalašnikov.

Podíváme-li se na **hodnotící skladbu** příspěvků optikou **jednotlivých pořadů**, vidíme, že nedošlo k žádnému výraznějšímu rozdílu z hlediska zastoupení hodnotících kategorií. Větší rozdíl je patrný pouze u hodnotově neutrální či nejednoznačné části příspěvků. Zatímco **neutrální** příspěvky měly silnější podíl v méně zastoupených pořadech Jak to vidí a Dvacet minut Radiožurnálu (67 % respektive 45 %) než v nejfrekventovanějším pořadu Názory a argumenty (29 %), **ambivalentní** hodnocení bylo naopak častější v pořadu Názory a argumenty (28 %) než ve zbývajících dvou pořadech (24 % respektive 17 %). Je to patrně dáno poněkud vzájemně odlišným charakterem těchto pořadů, když Názory a argumenty dávají prostor také vzájemnému setkávání odlišných názorových stran, takže se v nich může více projevit celková ambivalence, v případě Dvaceti minut a Jak to vidí se zpravidla jedná o prezentaci názoru jednoho hosta.

Pokud bychom tedy posuzovali **vyváženost celkového hodnocení** čistě podle podílu zastoupení jednotlivých hodnotících kategorií, pak je třeba konstatovat, že sledované pořady **nebyly zcela vyvážené**. Na jednu stranu sice značně převažovaly neutrální a vyváženě hodnotící příspěvky, zároveň však v případě hodnotově zabarvených zpráv **převládalo kritické hodnocení** prezidenta Zemana nad hodnocením příznivým. Je však třeba brát v potaz konkrétní kontext. A sice skutečnost, že **prezident Zeman po celé sledované období otevíral mnoho potenciálně kontroverzních** či tzv. „nekorektních“ **témat** (odpor k uprchlíkům, k inkluzivnímu vzdělávání, kritika údajného zneužívání sociálních dávek apod.), čímž nepřímo podněcoval kritiku své osoby ze strany seriózních médií, která si zakládají na své politické nezávislosti a kritičnosti. Toto jeho počínání, včetně explicitního vymezování se vůči těmto médiím, kam patří i veřejnoprávní média včetně Českého rozhlasu, je nedílnou a dlouhodobou součástí jeho politického stylu, která mu přináší jak popularitu u názorově spřízněné části politického spektra a u jeho voličů, tak i kritiku z opačného tábora a z liberálních médií.

4.5 Variabilita citovaných zdrojů



Graf ukazuje, která média byla ve sledovaných pořadech ČRo nejčastěji zdrojem citací o prezidentu Zemanovi a prezidentském úřadu. Graf zároveň postihuje i hodnotové zabarvení citací z uvedených médií vůči prezidentu a jeho úřadu.

Co se týče **variability zdrojů informací**, tj. médií citovaných v souvislosti s osobou prezidenta republiky, tam, kde byl nějaký citovaný zdroj uveden, což se týkalo pouze dvou pořadů – **Názorů a argumentů** a **Jak to vidí** – příspěvky nejčastěji vycházely z informací pocházejících přímo z ČRo, od jeho redaktorů a komentátorů (celkem 65krát, tj. téměř v 59 % případů, kdy byl nějaký zdroj citován). Z ostatních citovaných zdrojů byl nejčastější deník Hospodářské noviny (21krát, tj. v 19 %) a jako třetí následoval deník Právo (9krát, tj. v 8 %). Nad pět citací se už dostal pouze regionální Deník (6, tj. 5 %).

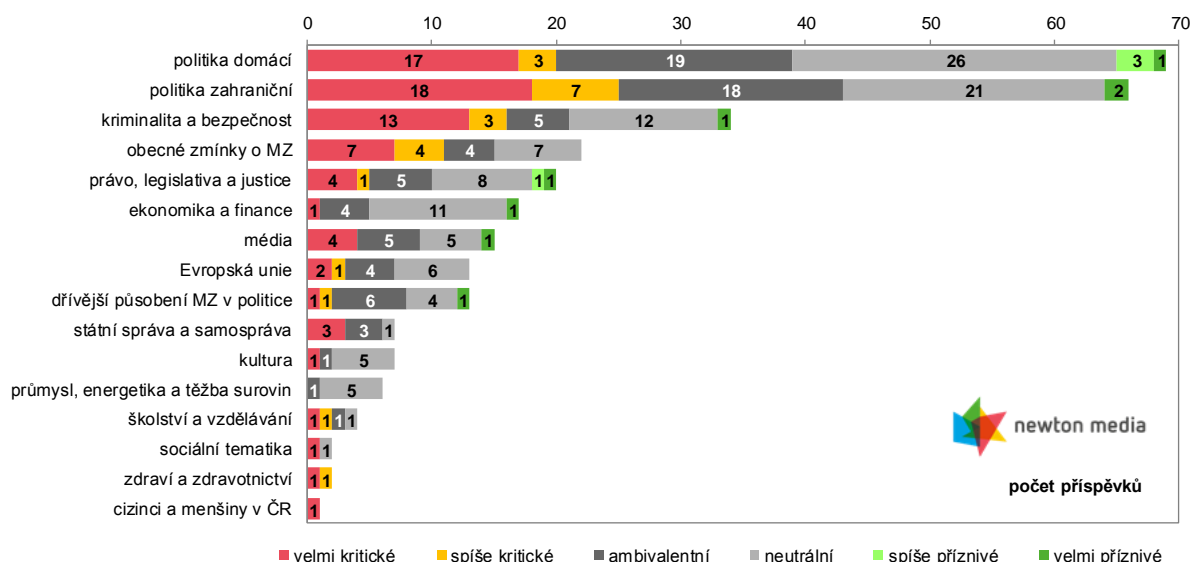
Celkem bylo ve sledovaném období jako zdroj explicitně využito **kromě ČRo dalších devět titulů** médií. Nejčastější formou citace média bylo odvsílání komentáře některého z jeho redaktorů. V případě zmíněných pořadů se zjevně nejedná o nahodilý či jednorázový výběr autorů, ale naopak o citace více či méně stálého okruhu autorů, s nimiž redakce daných pořadů spolupracuje dlouhodobě. V rámci nejfrekventovanějšího pořadu, **Názory a argumenty**, dokonce existuje seznam stálých spolupracovníků, z něhož se tyto autoři rekrutují. Za citovanými zdroji se proto zpravidla skrývají tito stálí spolupracovníci, kteří komentáře pro ČRo píšou pravidelně. V případě **HN** to byli ve sledovaném období **Petr Honzejek** a **Jindřich Šídlo**, v případě **Práva** **Alexandr Mitrofanov**, v případě

regionálního **Deníku Ivan Hoffman**, v případě **Echa Petr Holub** a **Lenka Zlámalová**. **Deník Referendum** zastupoval **Jaroslav Bican**, **Lidové noviny Jan Macháček**.

Ve dvou pořadech ze tří zde zkoumaných, kde prezentují své názory a komentáře mimo jiné externí žurnalisté zastupující konkrétní redakce, je výběr citovaných zdrojů potažmo autorů dán dlouhodobou koncepcí – vytvářením stálého okruhu spolupracovníků – a nikoli primárně snahou reagovat volbou zdrojů/autorů na konkrétní aktuální témata a kauzy. Jedná se o zkušené a renomované autory s relativně ustálenými a často veřejně známými názory, jejichž nezávislému úsudku redakce sledovaných pořadů důvěřuje. **Těmto autorům, soudě podle hodnotícího vyznění příspěvků, v průběhu sledovaného období politický styl Miloše Zemana příliš nevyhovoval a s jeho jednáním a výroky se spíše neztotožňovali.**

Co se týče **celkové vyváženosti citovaných zdrojů**, ve výběru jsou ve větší či menší míře **zastoupeny všechny mainstreamové tištěné deníky**, a tím pádem i jejich sesterské zpravodajské weby, které mají často, alespoň co se komentářů týče, identickou skladbu autorů. Překvapivá je pouze **absence** jednoho z nejčtenějších celostátních deníků, **Mladé fronty DNES**, a naopak poměrně **silné zastoupení Hospodářských novin** v porovnání s ostatními tituly. Zda se jedná o dlouhodobý jev, nebo se zde pouze projevil vliv konkrétního sledovaného období a tématu, by bylo třeba ověřit samostatnou analýzou mapující delší období. Svou roli zde zcela jistě hraje také poněkud **nedůsledné uvádění profesní afilace** citovaných osobností ze strany moderátorů, o němž se ještě zmíníme v [kapitole 4.8](#).

4.6 Tematická variabilita



Graf ukazuje, v jakých tematických souvislostech byl nejčastěji prezident Zeman a jeho prezidentský úřad v sledovaných pořadech ČRo zmiňován. Zároveň zahrnuje rozlišení hodnotícího vyznění těchto zmínek vůči sledovanému subjektu. V jednom příspěvku mohlo být zaznamenáno více než jedno téma.

V publicitě prezidenta Zemana ve sledovaných rozhlasových pořadech byla zaznamenána poměrně značná **variabilita tematických kontextů**, v nichž bylo Zemanovo jméno skloňováno. Některé z těchto okruhů však byly samozřejmě mnohem výrazněji zastoupené než ty druhé. To se týká především **domácí a zahraniční politiky**, které měly téměř vyrovnané počty příspěvků (**69** ku **66**). O něco problematičtější vůči prezidentovi vyznívaly

příspěvky věnované zahraniční politice (18 velmi kritických, 7 spíše kritických, 18 ambivalentních), což je dáno dvěma výraznými kontexty, k nimž se prezident ve sledovaném období vyjadřoval, a sice uprchlickou krizí a česko-čínskými vztahy (blíže k jednotlivým kauzám viz následující [kapitola 4.7.](#)).

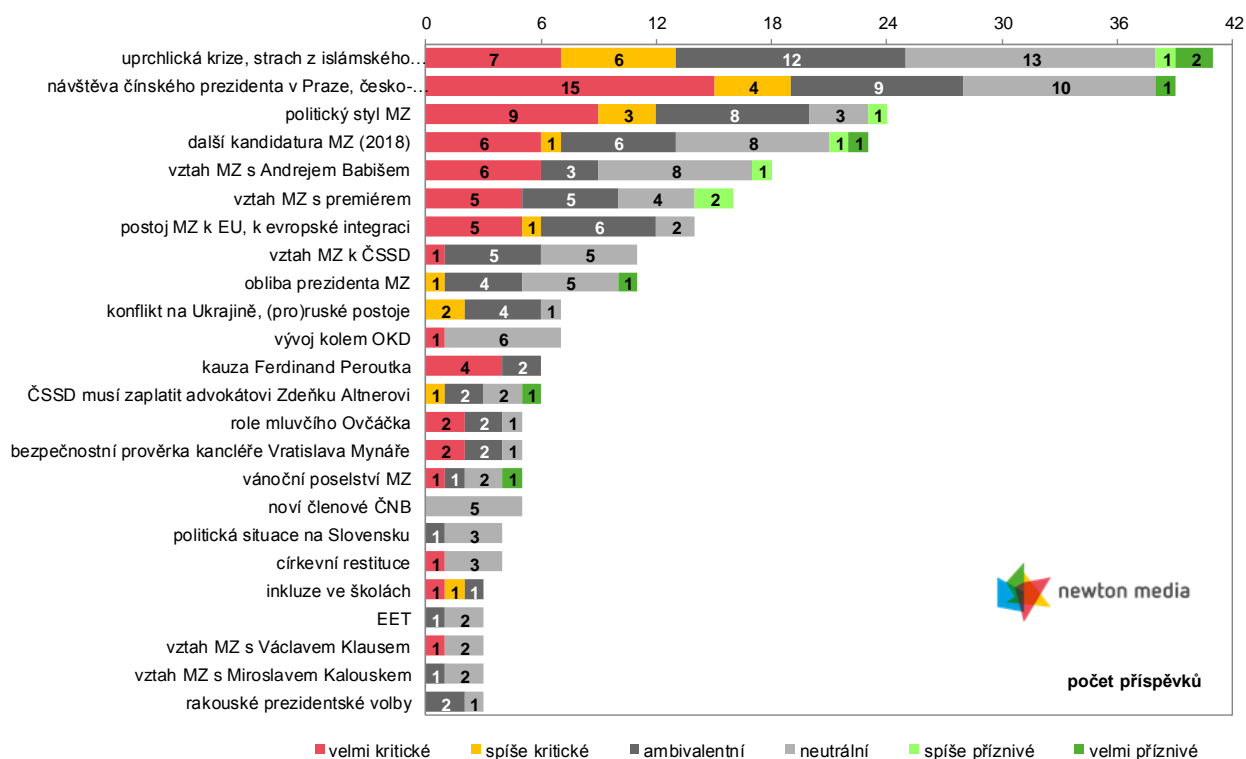
Největší podíl kritických referencí byl zaznamenán u témat **obecné zmínky o Miloši Zemanovi** (11 z 22, tj. **50 %**, z toho **sedm velmi kritických** a **čtyři spíše kritické**), **kriminalita a bezpečnost** (16 z 34, tj. **47 %**, z toho **13 velmi kritických** a **3 spíše kritické**). U **málo frekventovaných témat** byly v některých případech evidovány **pouze kritické** zmínky, a sice u tématu **zdraví a zdravotnictví** (jedna velmi kritická a jedna spíše kritická) a **cizinci a menšiny v ČR** (jedna velmi kritická).

Pozitivní hodnocení prezidenta se v rámci témat vyskytovalo mnohem méně. **Čtyři kladné** zmínky se dotýkaly tématu domácí politika, z čehož **tři** byly **spíše příznivé** a **jedna velmi příznivá**. Příznivého hodnocení se v tomto kontextu dostávalo zejména Zemanovu politickému stylu a schopnostem, které mu v domácí politice dlouhodobě přinášejí úspěch a množství příznivců. Těmi, kdo mu takto projevovali uznání, byli expremiér **Jiří Paroubek**, publicisté **Jaroslav Bican** a **Petr Žantovský** a předseda Ústavního soudu **Pavel Rychetský**.

Přibližně stejný výskyt domácí a zahraniční tematiky nasvědčuje tomu, že se v dramaturgii sledovaných pořadů promítla **snaha dát srovnatelný prostor** oběma těmto klíčovým oblastem aktivit prezidenta republiky, a tudíž poskytnout o něm **pestrý a vyvážený obraz**. V dalších tématech se již projevují na jedné straně konkrétní akcenty, jimž věnoval pozornost samotný prezident, a tudíž je činil ve vztahu ke své osobě významnými (např. téma kriminality a bezpečnosti), a na druhé straně akcenty, kterých si všímali ti, kdo politiku prezidenta Zemana analyzovali zvnějšku. Ty se promítaly do zdaleka ne bezvýznamných obecných zmínek o Miloši Zemanovi, o jeho dřívějším působení v politice a podobně.

Zatímco některá **témata** jsou **dlouhodobého charakteru** (např. domácí a zahraniční politika), u jiných se projevila určitá **sezónní „konjunktura“**, ke které sám prezident Zeman nezřídka přispíval tím, že je sám aktivně otvíral nebo jim svým zapojením do debaty o nich dodával na významu. Kromě již zmíněného tématu **bezpečnosti** (např. v reakci na silvestrovské události v Kolíně nad Rýnem) sem nepochybně patří témata **právní a legislativní** (např. v souvislosti s návrhem na uzákonění obecného referenda) či **školství a vzdělávání** (v kontextu problematiky tzv. inkluzivního vzdělávání apod.).

4.7 Variabilita kauz



V grafu figuruje pořadí jednotlivých kauz, v jejichž kontextu byl prezident Zeman a jím zastávaný prezidentský úřad ve sledovaném období zmiňován. Zároveň graf ukazuje také hodnotící tón těchto zmínek. Graf obsahuje pouze kauzy, které byly námětem alespoň tří příspěvků. V jednom příspěvku mohla být zaznamenána více než jedna kauza.

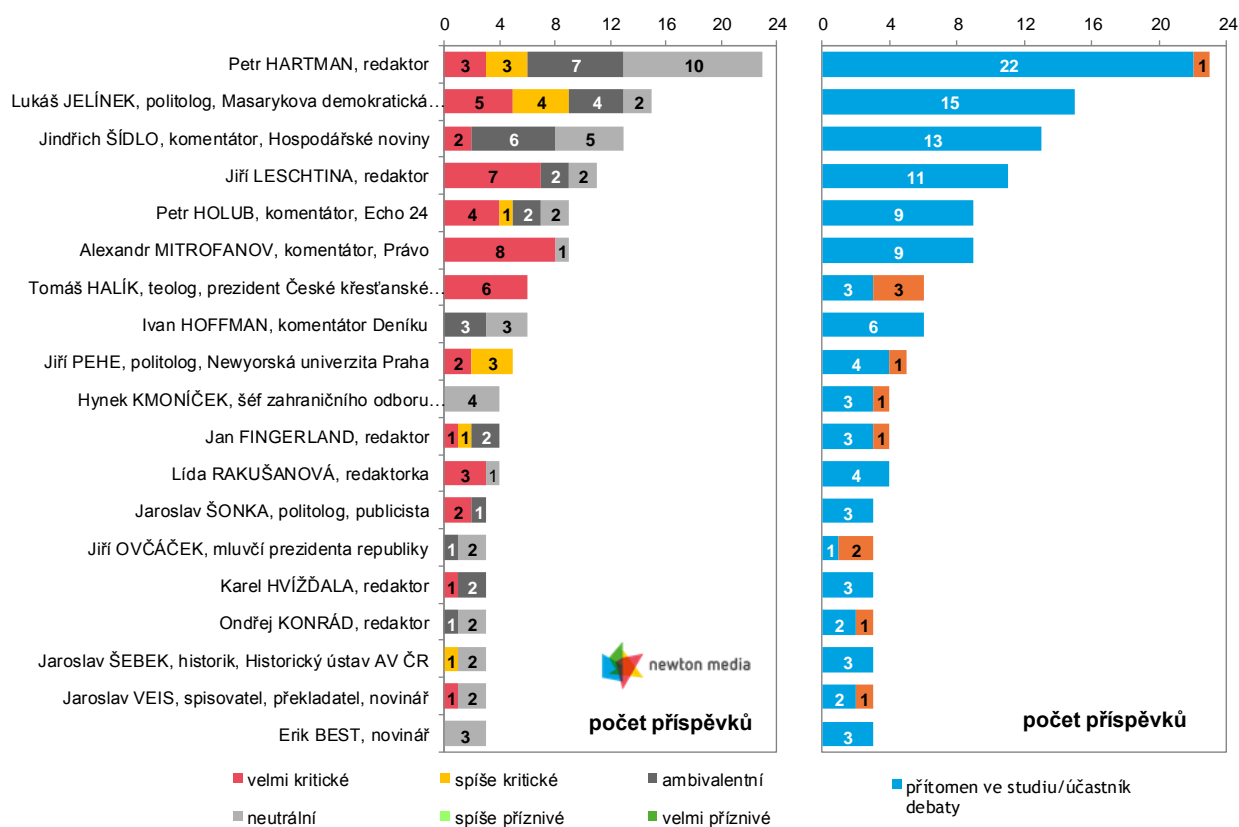
Z pohledu **variability konkrétních kauz**, které tvořily rámeček publicity prezidenta, byly opět zaznamenány **dvě nejvýraznější** položky, za nimiž všechny zbývající více či méně zaostávaly. Těmito hlavními kauzami sledovaného období byly na jedné straně **uprchlická krize a strach z islámského terorismu** (41 příspěvků) a na druhé straně **návštěva čínského prezidenta v Praze a česko-čínské vztahy** (39). Tyto dvě kauzy byly tvořeny řadou dílčích událostí, které se odehrávaly v průběhu sledovaného období a vůči nimž se prezident Zeman vymezoval. Tyto jeho reakce pak tvořily odrazový můstek pro reakce komentátorů a osobností, které zazněly ve vysílání ČRo. Souhrn těch nejdůležitějších událostí v pořadí, jak po sobě následovaly, i reakcí na ně jsme zprostředkovali v [kapitole 4.3](#).

Celkem bylo v analýze zaznamenáno **76 kauz**, z nichž však pouze přibližně **třetina** (konkrétně **24**) rezonovala **ve více než dvou příspěvcích**, a tudíž se promítla do našeho grafu. Na první pohled je z výčtu kauz, v nichž Miloš Zeman figuruje, patrné, že prezident je aktivním tvůrcem svého mediálního obrazu a že kauzy, v nichž se o něj média zajímají, sám aktivně (spolu)utváří svými mnohdy vyhraněnými postoji a výroky a svým celkovým politickým stylem. Právě **Zemanův politický styl** coby samostatná kauza byl třetím nejčastějším námětem, který se v příspěvcích objevoval. Přesně polovina příspěvků jej přitom hodnotila **velmi či spíše kriticky** (12 z 24). Převážně **kritickou či ambivalentní** odezvu však vyvolávaly rovněž prezidentovy specifické postoje k takovým otázkám jako je **osoba premiéra Sobotky** (5 velmi kritických, 5 ambivalentních), či **vicepremiéra Babiše** (5 velmi kritických, 1 spíše kritický, 3 ambivalentní), k nimž Zeman manifestoval svůj zřetelně protichůdný vztah, **postoj k evropské integraci** (5 velmi kritických, 1 spíše kritický, 6 ambivalentních z celkových 14) a ke **konfliktu na Ukrajině** (2 spíše kritické a 4 ambivalentní z celkových 7) či známá **kauza** prezidentových výroků na adresu novináře **Ferdinanda**

Peroutky (4 velmi kritické a 2 ambivalentní). Celkově, **v 16 z 26** nejvíce zmiňovaných kauz, tj. téměř ve dvou třetinách případů, tvořila problémová, tj. **kritická či ambivalentní**, hodnocení prezidenta Zemana **více než polovinu** zaznamenaných příspěvků.

Pokud by prezidentský úřad zastávala méně výrazná osobnost než je Miloš Zeman, s méně konfrontačním stylem a vyhraněnými názory, která by se nevymezovala negativně i vůči tzv. politické korektnosti, jistě by se to projevilo v struktuře kauz, jimiž by se média v souvislosti s prezidentem zabývala a v jejich hodnotovém vyznění. Patrně by také existoval větší prostor pro formulaci vlastních kauz ze strany médií, která by nebyla tolik pod vlivem kauz iniciovaných samotným prezidentem. Nicméně to je pouze hypotetický předpoklad, jehož případné potvrzení či vyvrácení může přinést teprve zvolení jiného prezidentského kandidáta v některých z příštích prezidentských voleb. Ve stávající situaci lze **variabilitu sledovaných kauz** poměřovat hlavně s přihlédnutím k celkovému společensko-politickému dění ve sledovaném období a ptát se, **zda volba kauz týkajících se prezidenta** nebyla ze strany ČRo **příliš úzká či jednostranná**. Ani počet zaznamenaných kauz, ani jejich tematický záběr však **ničemu takovému nenasvědčuje**.

4.8 Variabilita zastoupení osobností



Z grafu je patrné, které osobnosti ve sledovaných pořadech ČRo nejčastěji promlouvaly na adresu prezidenta Zemana a jím zastávaného prezidentského úřadu. Levá část grafu navíc zachycuje hodnotící tón příspěvků, zatímco pravá část ukazuje, zda byla citovaná osobnost přímo přítomna ve studiu či se účastnila debaty, nebo byla pouze citována ze záznamu. Do grafu jsou zařazeny ty osobnosti, které byly citovány alespoň ve třech příspěvcích.

V souvislosti s hodnocením **variability zastoupení osobností** vystupuje do popředí **problém uvádění přesné profesní afiliace mluvčích**, kteří ve sledovaných pořadech vystupují. Konkrétně, z pohledu běžného posluchače nebylo často zřejmé, jaké konkrétní médium mluvčí z řad novinářů či publicistů reprezentují. Pouze u některých z těchto osobností bylo explicitně uvedeno, že se jedná o komentátory konkrétního deníku či zpravodajského webu, jinde podobná informace zcela chyběla a lze si ji pouze domyslet či dohledat z jiných zdrojů. Tento problém se v naší analýze projevil již v [kapitole 4.5.](#), kde jsme prováděli analýzu citovaných zdrojů. **Pokud by byla profesní afiliace uváděna důsledně u všech novinářů, byl by výsledný obraz používaných zdrojů výrazně jiný. V analýze citovanosti lze však vycházet pouze z údajů, které zaznely přímo ve vysílání.**

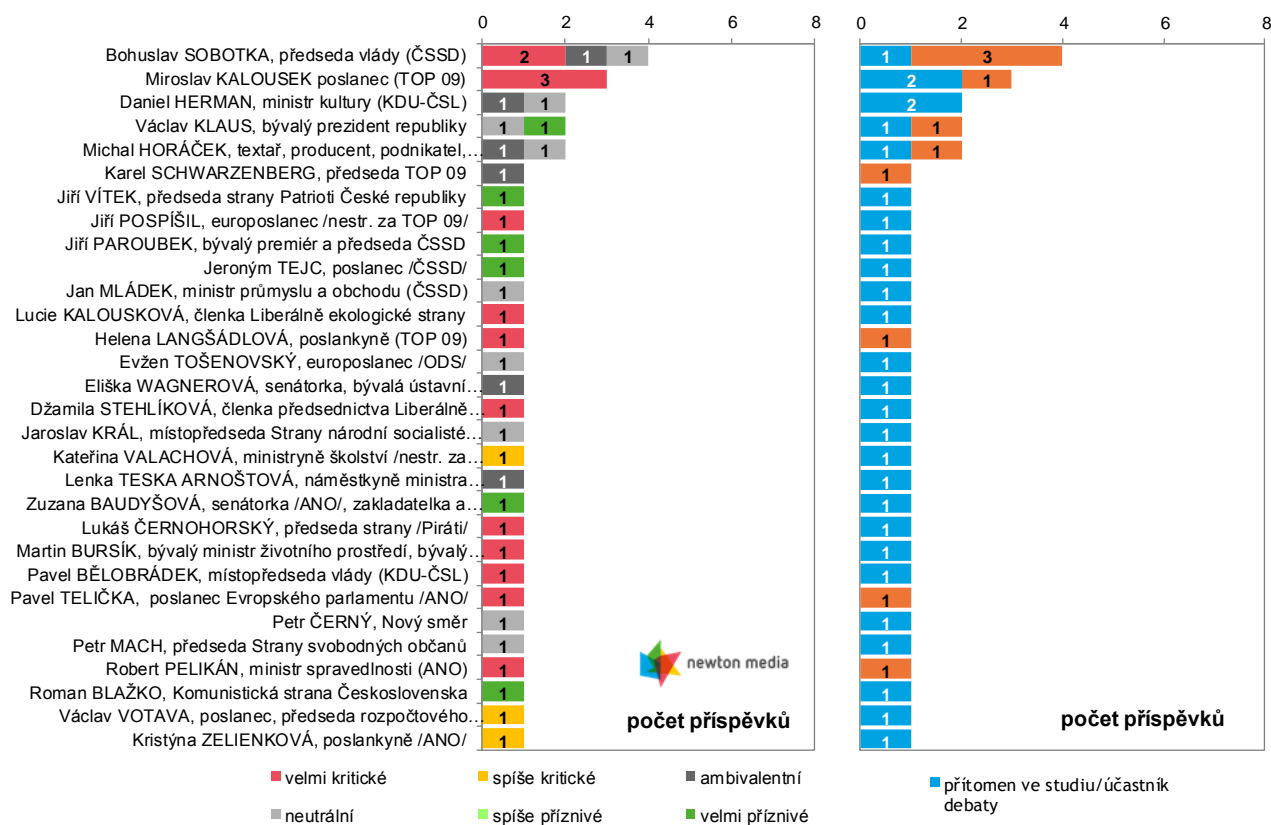
Celkem bylo v příspěvcích o prezidentu Zemanovi citováno **56 osobností**. **Nejpočetnější** skupinu tvořili **novináři** – redaktoři, komentátoři a publicisté, kterých bylo celkem **25**. V žebříčku nejčastěji citovaných osobností však **na prvních příčkách** figuroval **redaktor Českého rozhlasu Petr Hartman** (23 citací) a **stálí spolupracovníci** publicistických pořadů ČRo v čele s politologem **Lukášem Jelínkem** (15), komentátorem **Jindřichem Šídlem** (13) a redaktorem Aktuálně.cz **Jiřím Leschtinou** (11), u něhož však příslušnost k tomuto zpravodajskému webu nebyla ani v jednom případě explicitně uvedena.

Kritické hlasy na adresu prezidenta Zemana se, jak je z grafu vidět, ozývaly **napříč celého spektra** odborností, profesí a institucionálních příslušností zaznamenaných mluvčích. Alespoň jednou se vůči prezidentovi **velmi kriticky** vyjádřilo celkem **27 osobností**. **Spíše kritických** hlasů bylo o něco méně, konkrétně **11**. Nejhlasitějšími a nejčastějšími kritiky byli komentátor Práva **Alexandr Mitrofanov** (**osm velmi kritických** citací), redaktor Aktuálně.cz **Jiří Leschtina** (**sedm velmi kritických**) a katolický kněz a teolog **Tomáš Halík** (**6 velmi kritických**).

Naopak **pozitivní** tón vůči prezidentu Zemanovi zvolilo pouze několik osobností, což se odrazilo ve **třech velmi příznivých** citacích a ve **stejném počtu spíše příznivých**. Až na jednu výjimku se jednalo o jednotlivá vyjádření, žádná osobnost kromě jedné nebyla autorem více než jedné kladné citace. Autorem jedné velmi příznivé citace byli kancléř prezidenta republiky **Vratislav Mynář**, který 18.3.2016 poskytl rozhovor pro Dvacet minut Radiožurnálu, kde prezidenta hájil ve věci jeho názorů na migraci a evropskou bezpečnost, vztahů s Andrejem Babišem, přátelských vztahů s Čínou atd. Dvěma dalšími osobnostmi, jejichž výroky vyzněly vůči Zemanovi velmi příznivě, byli dva publicisté - již dříve zmíněný **Petr Žantovský**, a také **Štěpán Kotrba**. Spíše příznivě hodnotili prezidenta předseda Ústavního soudu **Pavel Rychetský**, redaktor Deníku Referendum **Jaroslav Bican** a opět **Petr Žantovský**, vždy v jednom příspěvku.

Z hlediska **rozmanitosti zastoupených osobností** je možné konstatovat jak poměrně **početnou skladbu** těch, kdo na adresu prezidenta promlouvali, tak i celkově **pestré spektrum jejich profesního a odborného zaměření**. Vedle **redaktorů a pravidelných spolupracovníků ČRo** z jiných médií se objevili i **političtí analytici**, a na druhé straně nechyběli ani **členové týmu prezidenta Zemana**, včetně jeho mluvčího Jiřího Ovčáčka, kancléře Vratislava Mynáře, či šéfa zahraničního odboru prezidentské kanceláře Hynka Kmoníčka. Na jedné straně by bylo možné kritizovat relativně malé zastoupení výrazně „prozemanovských“ hlasů, ty však dostaly větší prostor mezi zástupci politické sféry, o nichž pojednává následující kapitola. Navíc, u **novinářů či politologů**, což jsou skupiny, které tvořily většinu zde citovaných osobností, se **pozitivní tón vůči některému z politiků** za normálních okolností, pokud se politik něčím výrazným nevyznamenal, **očekávat nedá**, protože kritický nadhled patří nedílně k jejich profesi. I když k tomu v této analýze vzhledem k jejímu úzkému zaměření schází evidence, je prakticky jisté, že ve stejném období byly citované osobnosti kritické i k jiným politikům než k Miloši Zemanovi, byť s jinou intenzitou, což je vysvětlitelné vlivem konkrétního období a jeho událostí a kauz.

4.9 Variabilita zastoupení politiků



Graf ukazuje, kteří politici ve sledovaných pořadech nejčastěji hovořili na adresu prezidenta Zemana a jím zastávaného prezidentského úřadu. Levá část grafu navíc zachycuje hodnotící tón příspěvků, zatímco pravá část ukazuje, zda byla citovaná osobnost přímo přítomna ve studiu či se účastnila debaty, nebo byla pouze citována ze záznamu.

V minulé kapitole, v případě variability citovaných osobností se v analýze projevila důležitá role stálých spolupracovníků ČRo – dlouhodobí komentátoři typu Ivana Hoffmana, Lukáše Jelínka či Petra Honzejka byli pravidelně dotazováni na názory na aktuální kauzy nebo si je sami vybírali, zatímco pouze menší část osobností mimo tento stabilní okruh byla oslovována ad hoc s ohledem na jejich vztah ke konkrétním tématům a kauzám.

Pokud z okruhu citovaných osobností vyčleníme do samostatného grafu **zástupce politické sféry**, projeví se zřetelně odlišnost role politiků ve vysílání ČRo. I v jednom konkrétním aspektu, jímž je medializace prezidenta Zemana, a v konkrétním vymezeném časovém období je patrné, že se **ČRo** v rámci možností **snaží neupřednostňovat některé politické představitele na úkor jiných**. Výběr citovaných politiků samozřejmě vychází z toho, které politické strany a kteří konkrétní představitelé jsou součástí aktuální vlády a zákonodárných sborů, ovšem v rámci větší názorové pestrosti byl dán hlas i menším, mimoparlamentním stranám a uskupením.

V průběhu sledovaného období bylo zaznamenáno celkem **30 politiků** vyjadřujících se na adresu prezidenta Zemana a jím zastávaného prezidentského úřadu. To je zhruba poloviční počet ve srovnání s citacemi osobností stojících mimo profesionální politiku (56). Vedle aktuálního složení politického spektra hrály roli také výrazné kauzy a to, koho z politiků se konkrétně dotýkaly. Konkrétně premiér **Bohuslav Sobotka** byl nejčastěji se vyskytujícím politikem (**4**) nejen proto, že je předsedou vlády, ale i proto, že média řešila negativní hodnocení premiéra ze strany prezidenta Zemana a celkový vývoj jejich vzájemných vztahů. Relativně častý výskyt premiéra Sobotky

vyvažoval hlas předsedy TOP 09 **Miroslava Kalouska (3)**, který je dlouhodobě nejvýraznějším mluvčím současné opozice. Ten kritizoval zejména postoj prezidenta k Číně a k postupu policie během návštěvy čínského prezidenta v Praze.

Naprostá většina politiků měla během sledovaného období prostor vyjádřit se v námi analyzovaných pořadech k prezidentu Zemanovi **pouze jednou (25)**. Výjimkou byli, vedle dvou výše jmenovaných představitelů, ještě ministr kultury **Daniel Herman (KDU-ČSL)** a dvě osobnosti, které, ačkoli ve sledovaném období oficiálně stály mimo aktivní politiku, mají natolik silný politický potenciál, že je užitečné je řadit spíše mezi politiky než mezi nepolitické osobnosti. Těmi jsou bývalý prezident **Václav Klaus** a současný prezidentský kandidát **Michal Horáček**. Oba dva měli stejně jako ministr Herman po dvou citacích na adresu prezidenta Zemana, což svědčí o tom, že ani tyto dvě mediálně atraktivní osoby ČRo nijak významně neprotežoval.

Co se týče **zastoupení politických stran**, nejčastěji byli citováni představitelé vládní strany **ČSSD (6x)** a hnutí **ANO (4x)**, kterému však sekundovala opoziční **TOP 09 (rovněž 4x)**. Více než jednoho zástupce měla také vládní **KDU-ČSL (2x)**. Žádný další subjekt nefiguroval ve sledovaných pořadech prostřednictvím více než jednoho zástupce, a to ani etablované parlamentní strany **ODS** a **KSČM**, které promluvíly ústy právě **jednoho** představitelů. Dostaly se tak de facto na úroveň **menších neparlamentních stran**, jako jsou Strana zelených, Národní socialisté, Pirátská strana, nebo Strana svobodných občanů apod., které rovněž v analyzovaných pořadech zaznamenaly po jedné citaci svého představitelů na adresu prezidenta Zemana.

Mezi citovanými politiky **chyběli zástupci menších parlamentních stran (Úsvit, Strana přímé demokracie /SPD/, Strana práv občanů /SPO/)**, jejichž představitelů při svých veřejných vystoupeních často prezentují vyhraněná stanoviska k některým citlivým tématům (migrace-uprchlíci, vztah k EU-národní suverenita-ochrana státních hranic, menšiny-sociálně slabí apod.) a zároveň se neskrývají se svým obdivem právě vůči prezidentu Zemanovi a jeho názorům.

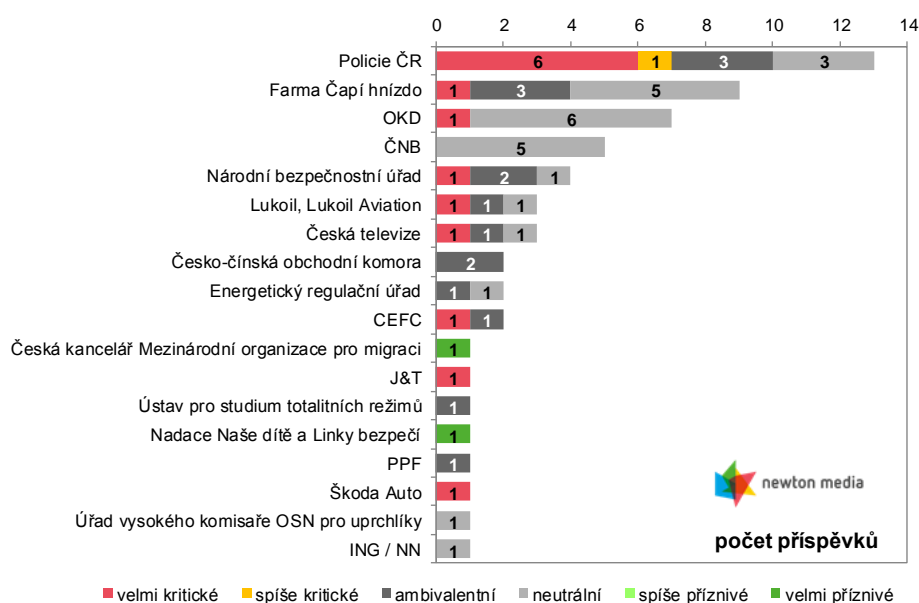
Chyběl rovněž hlas vicepremiéra **Andreje Babiše (ANO)**, což je o to překvapivější, že jeho osoba byla poměrně častým námětem příspěvků o prezidentu Zemanovi, protože komentátoři neřídka řešili údajně nadstandardní vztahy a vzájemné sympatie mezi Babišem a prezidentem. Jelikož jsme konstatovali rovněž absenci citací z Mladé Fronty DNES, což je nejvýraznější médium vlastněné Andrejem Babišem, je otázkou, zda se nejedná ze strany publicistické redakce ČRo o (záměrnou či nezáměrnou) snahu nepodporovat příliš na půdě veřejnoprávního média propojení mezi politikou, byznysem a médiem, které právě vicepremiér Babiš nejvíce zosobňuje. Na druhou stranu je třeba připomenout, že zástupcům Babišova vládního hnutí ANO se dostalo spolu s opoziční TOP 09 druhého největšího prostoru.

Ačkoli i v případě politiků byl **nejvýraznější kritický tón** vůči prezidentu Zemanovi (**13 velmi kritických a 3 spíše kritické** citace), došlo ve větší míře i na jinak hodnotově zabarvená stanoviska. Konkrétně se objevilo **šest ambivalentních a šest velmi příznivých** vyjádření, a také **devět** výroků **bez hodnotícího tónu**. Celkově tedy poměr hodnocení prezidenta ze strany politiků vyzněl v analyzovaných pořadech poměrně vyváženě, vezmeme-li v potaz to, že se parlamentní opozice i nemalá část vládních představitelů v minulosti vyjadřovala ke konkrétním aktivitám prezidenta často spíše kriticky. Určitě zde však hraje roli také vliv sledovaného období, kdy se začalo v některých ohledech projevovat částečné sblížení stanovisek mezi prezidentem a vládními stranami (např. v otázce řešení migrace, obchodní diplomacie s Čínou apod.).

Co se týče **variability zastoupení politiků jako celku**, ze strany publicistiky ČRo je patrná **snaha vyhnout se extrémním stanoviskům**, a to jak výrazné kritice, tak i přehnané, nekritické chvále. Jak již bylo řečeno, zatímco prezident a někteří jeho obdivovatelé či názoroví spřízněnci brojí proti tzv. politické korektnosti, posláním

veřejnoprávního média je naopak způsob vyjadřování, který je podstatou politické korektnosti, zachovávat. Tím, jak se tzv. nekorektní mluva stává mezi částí politiků módním trendem, dostávají se veřejnoprávní média do situace, kdy musejí manévrovat na stále užším prostoru mezi požadavkem zachování korektního vyjadřování a požadavkem prezentace pestrého a vyváženého spektra politických názorů. Výše uvedená skladba politických reprezentantů a jejich postojů k prezidentu Zemanovi je podle našeho názoru odrazem této situace.

4.10 Variabilita zastoupení institucí a firem



Graf znázorňuje, které instituce či firmy byly nejčastěji zmiňovány v přímé souvislosti s prezidentem Zemanem a jím zastávaným prezidentským úřadem. Současně graf zachycuje, jaké hodnotící vyznění vůči prezidentu respektive jeho úřadu tyto zmínky měly.

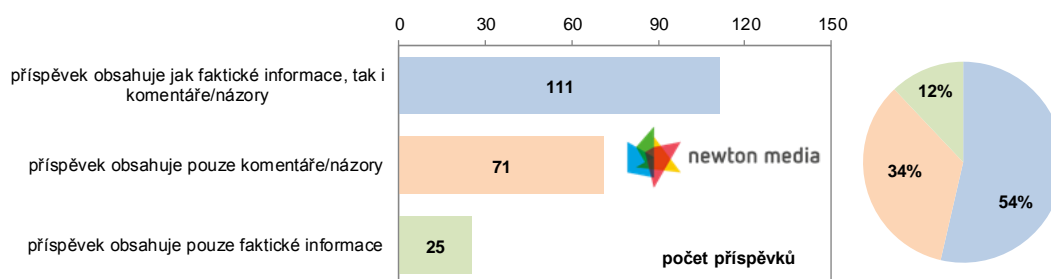
Spektrum **institucí a firem** zachycených v analyzovaných příspěvcích v souvislosti s prezidentem Zemanem poměrně věrně **odráží strukturu kauz sledovaného období**, o nichž analyzované pořady referovaly. Vůbec nejčastěji byla ve spojitosti s prezidentem zmiňována **Policie ČR** (13x), a to **převážně kriticky** vůči němu. Důvodem byla kauza návštěvy prezidenta Číny v Praze, konkrétně policejní zákrok proti protestujícím a bránění vyvěšování tibetských vlajek. Prezident byl kritizován za to, že policisty za zákroky chválil a že je ještě před ukončením interního vyšetřování jeho přiměřenosti pozval na Pražský hrad, aby jim poděkoval a odměnil je.

Přítomnost **Farmy Čapí hnízdo** (9x) ukazuje na další výraznou kauzu, a sice na údajný **dotační podvod s prostředky EU**, kterého se měl vlastník farmy vicepremiér Babiš dopustit. Prezident Zeman tuto událost bagatelizoval a vicepremiéra se zastal, za což si vysloužil u části komentátorů kritiku. Obdobným způsobem publicistika ČRo pracovala i s dalšími zmínkami o institucích a firmách. Například **OKD** (7x) souviselo s osobou prezidenta skrze jeho kritiku ekonomické situace, do níž firmu dostal předchozí vlastník Zdeněk Bakala, **ČNB** (5x) byla tematizována v kontextu výběru nového vedení této instituce, její intervenční měnové politiky atd.

V některých kauzách figurovalo více firem a institucí najednou, což ve výsledku ovlivnilo celkové zastoupení těchto subjektů v analýze. Nejvíce se to projevilo v již zmíněné **kauze návštěvy čínského prezidenta**, v níž se objevovaly zmínky nejen o **Policii ČR**, ale i o **Česko-čínské obchodní komoře**, čínské investiční skupině **CEFC**, česko-slovenských respektive českých investičních skupinách **J&T** a **PPF**, nebo o automobilce **Škoda Auto**.

Jelikož se výskyt institucí a firem váže k probíhajícím kauzám, je na něj navázáno také hodnotící vyznění o nich vůči prezidentu Zemanovi. Proto i v tomto případě mezi **hodnotícími** referencemi měly největší podíl ty **velmi kritické (14)**, i když **celkově** byl tón zmínek o prezidentovi v tomto kontextu nejčastěji **neutrální (25)**.

4.11 Fakticita sdělení



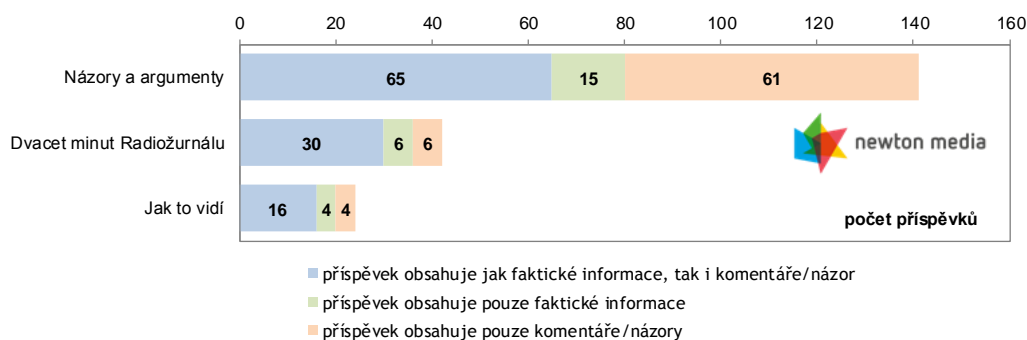
Graf ukazuje, jaké bylo zastoupení fakticky zaměřených příspěvků o prezidentu Zemanovi a jím zastávaném prezidentském úřadu oproti příspěvkům, které kombinovaly názory a fakta, a příspěvkům čistě názorovým, a to z hlediska absolutních (vlevo) i relativních (vpravo) četností.

Jedním z požadavků Kodexu Českého rozhlasu vůči redaktorům a moderátorům rozhlasových pořadů je to, aby vystupovali a své vstupy do vysílání formulovali takovým způsobem, aby posluchači mohli **zřetelně odlišit**, zda se v daném případě jedná o **faktickou informaci nebo o komentář**. V případě zde analyzovaných pořadů je třeba brát v potaz, že se ve všech třech případech jedná o **pořady publicistické**, u nichž se samozřejmě předpokládá přítomnost subjektivních názorů, a dva z nich mají dokonce tuto svou charakteristiku zdůrazněnu i ve svém názvu – názvy „Jak to vidí“ a „Názory a argumenty“ jasně evokují subjektivní úhel pohledu a orientaci na názory vystupujících.

Z naší analýzy vyplývá, že analyzované pořady v naprosté většině případů **odpovídaly žánru publicistiky**, protože v nich skutečně **převažovaly** ty příspěvky, které obsahovaly **subjektivní názory mluvčích**. Pouze **25** příspěvků z celkových 207 (tj. 12 %) lze označit za čistě **fakticky zaměřené**. Podstatné je zjištění, že **více než polovina** příspěvků (**111**, tj. 54 %) byla takového charakteru, že se v nich **prolínaly faktické informace** o tom, co, kdy a kde se stalo, **se subjektivními názory a hodnoceními** vystupujících. Jednalo se o běžný typ publicistických pořadů, v nichž je nejprve faktickým způsobem představena nějaká událost nebo kauza, a ta je pak jedním nebo více mluvčími komentována a hodnocena. Ačkoli se jedná o zcela obvyklý formát, právě zde existuje určité riziko, že někteří posluchači mohou obtížněji identifikovat, kde končí tzv. objektivní fakta o dané události a kde začínají vlastní názory a hodnocení mluvčích. Pokud v následujících kapitolách budeme hovořit o některých problematických momentech publicity prezidenta Zemana, budou se zpravidla týkat právě těchto „kombinovaných“ příspěvků.

Naopak relativně neproblematické jsou z tohoto hlediska příspěvky, které ani neaspírají na poskytnutí objektivního popisu dané události – ten měl zpravidla posluchač možnost získat prostřednictvím pravidelného rozhlasového

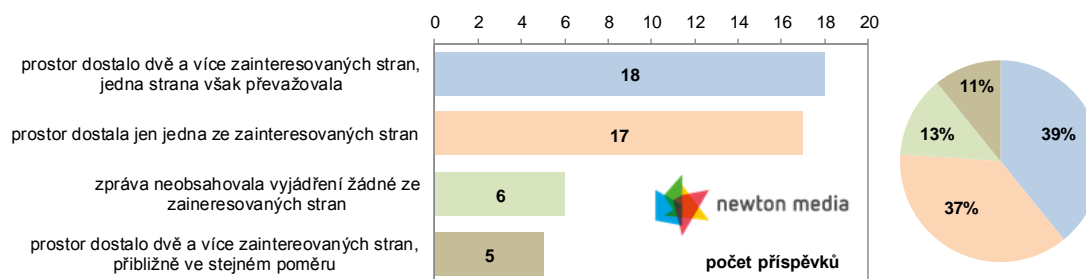
zpravodajství – a rovnou se **soustředí na komentování** dané události či kauzy. Takových příspěvků vstoupilo do naší analýzy celkem **71**, tj. 34 %. Na druhou stranu samozřejmě i zde existuje určité riziko, a sice že si posluchači nespojí daný komentář s konkrétními fakty o události, již se týká, a které zazněly v jiném pořadu, a v důsledku toho budou komentář interpretovat jinak, než jak byl zamýšlen. Možností, jak toto riziko omezit, je posilovat „mediální gramotnost“ posluchačů, to znamená vzdělávat je v tom, jaké jsou rozdíly mezi žánry mediálních zpráv a jakým způsobem je možné prostřednictvím médií získávat objektivní informace (vedle publicistiky sledovat také zpravodajství, kombinovat informace z více nezávislých zdrojů atd.).



Graf porovnává, jaké bylo zastoupení fakticky zaměřených příspěvků o prezidentu Zemanovi a jím zastávaném prezidentském úřadu oproti příspěvkům, které kombinovaly názory a fakta, a příspěvkům čistě názorovým, a to v rámci jednotlivých sledovaných pořadů.

Nejčastější typ příspěvků, tzn. ten, který **kombinoval faktické informace** o prezidentu Zemanovi a událostech a kauzách s ním spojených, **se subjektivními názory a komentáři** vystupujících, byl podstatně zastoupen ve všech analyzovaných pořadech. Zatímco v pořadech **Dvacet minut Radiožurnálu** a **Jak to vidí** byly tyto příspěvky v převaze (tj. tvořily **71 %** respektive **67 %**), v případě **Názorů a argumentů** jich byla necelá polovina (**46 %**). Právě posledně jmenovaný pořad měl naopak největší počet jak „čistých“ komentářů (61, tj. 43 %), tak i čistě faktických příspěvků (15, tj. 11 %).

4.12 Vyváženost argumentace



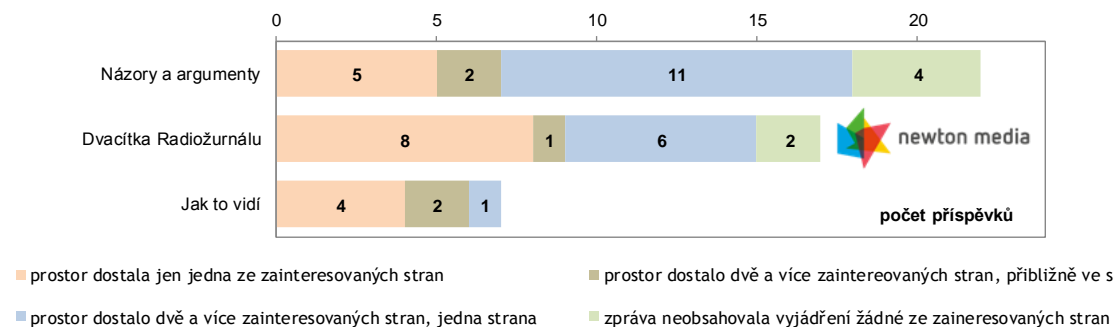
Graf ukazuje, jaký prostor byl v příspěvcích zahrnujících kauzy předpokládající existenci více názorových stran dán pro vyjádření argumentů těchto stran. V grafu vlevo jsou znázorněny absolutní četnosti různých typů příspěvků, vpravo je zohledněn jejich poměr.

V případě žánru zpravodajství se od jeho moderátorů či redaktorů očekává coby samozřejmá podmínka objektivity striktní vyváženost. To znamená, že by **různým úhlům pohledu** na danou událost či kauzu měl být ve zpravodajství dán **přibližně stejný čas a prostor** na vyjádření. V rámci žánru **publicistiky** je však toto kritérium mnohem obtížněji splnitelné, protože komentáře, které jsou jeho stěžejním formátem, jsou ze své podstaty více či méně jednostranné. Analytik pak stojí před otázkou, zda vůbec má smysl u jednotlivých příspěvků, které jsou nutně subjektivní, měřit a hodnotit, zda a do jaké míry bylo vyváženosti argumentace dosaženo. Abychom nemuseli toto hodnotící kritérium zcela opustit, zaměřili jsme pozornost na ty příspěvky, které s existencí různých úhlů pohledu na některou událost či kauzu samy aktivně počítaly, zmiňovaly ji. Zajímalo nás, zda v tomto specifickém případě byl dán prostor argumentům různých názorových stran a v jaké míře se tak stalo.

Celkem bylo nalezeno **46 relevantních příspěvků**, v nichž **vystupovaly** konkrétní **názorové strany**. Z hlediska **kauz**, jichž se týkaly, byly příspěvky velmi variabilní. Nejvíce se jich týkalo **návštěvy čínského prezidenta v Praze a česko-čínských vztahů (12)**, dále **uprchlické krize (8)**, hodnocení **politického stylu Miloše Zemana (7)** a **vztahu prezidenta s premiérem Sobotkou (6)**.

Co se týče samotné **vyváženosti argumentace**, s mírným náskokem byly **nejpočetnější** ty příspěvky, v nichž **zazněla argumentace více názorových stran, ovšem jedna z nich měla větší prostor (18)**. Typickým příkladem jsou takové příspěvky, v nichž se názor prezidenta či prezidentské kanceláře lišil od názoru komentátora nebo hosta ve studiu. Avšak zatímco první názor byl pouze tlumočen moderátorem pořadu, ten druhý dostal mnohem obsáhlejší prostor pro argumentaci. Druhým nejčastějším případem byly ty příspěvky, v nichž byly sice **názorové strany zmíněny, ovšem argumentace zazněla pouze od jedné z nich (17)**. Přitom ne vždy se jednalo o argumentaci vyznívající vůči prezidentovi kriticky. Naopak, **kritický** tón měla pouze necelá polovina (**8**), zbytek příspěvků se dělil na **neutrální** a **ambivalentní (po čtyřech)**, **jeden** byl dokonce vůči hlavě státu **velmi příznivý** (rozhovor se senátorkou Zuzanou Baudyšovou, Dvacet minut Radiožurnálu, 19.1.2016).

Relativně neproblematické příspěvky, v nichž byly sice **názorové strany zmíněny, ale nezazněla argumentace ani jedné z nich**, nebo v nichž **byla argumentace názorových stran zastoupena přibližně stejně**, byly zaznamenány zhruba ve stejném počtu (**6 ku 5**).



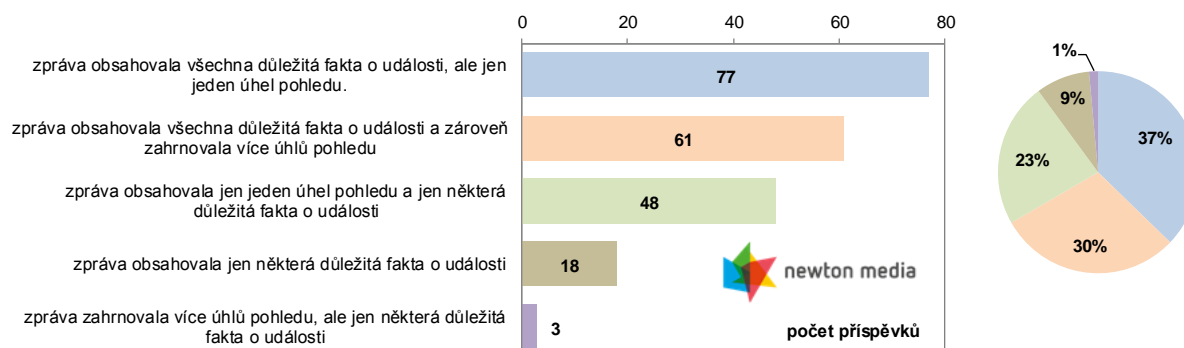
Graf ukazuje, jaký prostor byl v příspěvcích zahrnujících kauzy předpokládající existenci více názorových stran dán pro vyjádření argumentů těchto stran, a to s rozlišením jednotlivých sledovaných pořadů.

Nejvíce tzv. „nevyvážených“ příspěvků, to znamená těch, v nichž prostor k argumentaci dostala jen jedna ze zainteresovaných stran nebo v nichž jedna strana měla větší prostor k vyjádření než ostatní, bylo identifikováno v pořadu **Názory a argumenty** (celkem 16 z 24, tj. dvě třetiny). Na druhém místě v tomto směru skončil pořad **Dvacet minut Radiožurnálu** (14 z 19, tj. 74 %) a nejméně v pořadu **Jak to vidí** (5). V posledně jmenovaném pořadu však přesto tyto příspěvky tvořily z celkově malého počtu relevantních příspěvků většinu (71 %).

Na druhou stranu, **nejvíce „vyvážených“** příspěvků, tj. těch, v nichž všechny názorové strany měly přibližně stejný prostor k vyjádření, nebo v nich nedostala prostor žádná z těchto stran, bylo evidováno rovněž v pořadu **Názory a argumenty** (celkem 6 z 24, tj. 25 %). Ve zbývajících pořadech byly zachyceny **tři (Dvacet minut Radiožurnálu)** respektive **dva (Jak to vidí)** takovéto příspěvky.

Celkové rozložení příspěvků obsahujících argumentační strany do jednotlivých pořadů i rozložení tzv. „vyvážených“ a „nevyvážených“ příspěvků v rámci nich svědčí o tom, že všechny tři sledované pořady se pohybují v intencích svých deklarovaných publicistických formátů (viz [kapitola 2.3](#)). Většina programu těchto pořadů je totiž koncipována tak, aby poskytovaly individuální prostor pro vyjádření názoru jednotlivým osobnostem (komentátorům, analytikům, politikům atd.), pouze menší část je věnována diskusi a konfrontaci názorů více různých osobností (konkrétně víkendové vysílání pořadu **Názory a argumenty**).

4.13 Relevance obsahu zpráv

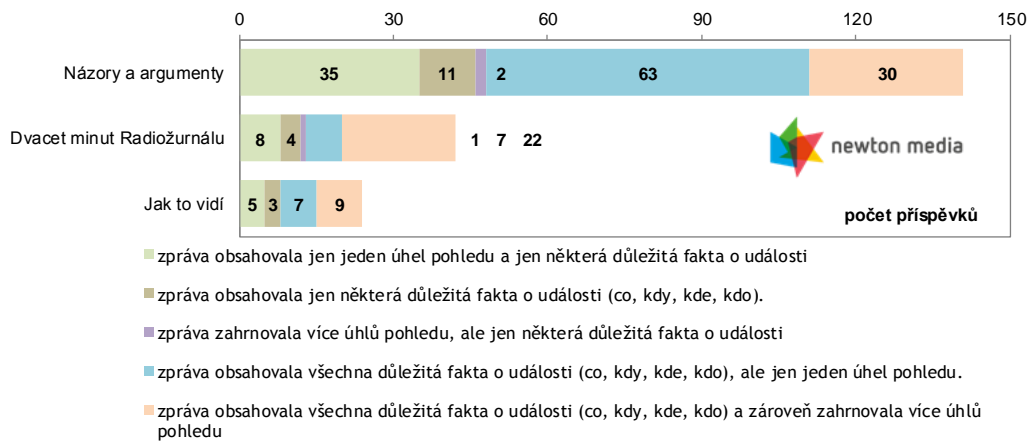


Graf ukazuje, nakolik se sledovaná média v referování o prezidentu Zemanovi a jím zastávaném úřadu řídila kritériem obsahové relevance. To znamená, nakolik příspěvky obsahovaly všechna důležitá fakta a všechny relevantní úhly pohledu pro danou událost nebo kauzu, které se týkaly. Vpravo je znázorněno kvantitativní zařazení příspěvků do jednotlivých kategorií podle míry obsahové relevance, vpravo je patrný poměr těchto kategorií v celkové publicitě.

Parametr **relevance** umožňuje zjišťovat, zda analyzované zprávy **obsahují všechny důležité informace o události či kauze** a zda naopak **neobsahují nějaké informace, které jsou nedůležité či irelevantní**. Míra relevance je rovněž **jedním z ukazatelů objektivity**. V případě **publicistického žánru** lze opět na rozdíl od zpravodajství přihlídnout k tomu, že jeho cílem není přinášet objektivní fakta, ale především zasvěcené osobní komentáře a názory. Míra obsahu faktických informací je tedy v případě publicistiky proměnlivá, nicméně pokud už se nějaké faktické informace v příspěvcích objeví, měly by to být ty podstatné a relevantní pro porozumění danému tématu.

Nejčastějším typem příspěvku z hlediska relevance byl takový, který **obsahoval všechna důležitá fakta** (co se stalo, kdy se to stalo, kde se to stalo atd.), **ale jen jeden úhel pohledu (77)**. Toto zjištění je zcela v souladu s očekáváním, že publicistický příspěvek, např. komentář, by měl být srozumitelný i pro posluchače, který nezná kontext, o němž příspěvek pojednává, ale zároveň může obsahovat subjektivní hodnocení. O něco méně časté byly příspěvky, které **obsahovaly jak všechny důležité informace, tak i více různých úhlů pohledu (61)**. I třetí nejfrekventovanější typ příspěvku, a to ten, který referoval o události či kauze **z jednoho úhlu pohledu a se zapojením jen některých důležitých faktů (48)**, lze považovat za kompatibilní s žánrem publicistiky. Marginální podíl z hlediska celku měly ty typy příspěvků, v nichž byla identifikována **pouze některá důležitá fakta** a jasně formulovaný **úhel pohledu v nich chyběl (18)**, nebo ty, v nichž bylo zachyceno **několik úhlů pohledu a zároveň jen některá důležitá fakta (4)**.

Za podstatné zjištění pro naši analýzu lze považovat to, že v analyzovaných příspěvcích o prezidentu Zemanovi **nebyl zaznamenán žádný** takový, který by obsahoval vůči prezidentovi a jím zastávanému úřadu nějaké **irelevantní či zavádějící informace a tvrzení**.

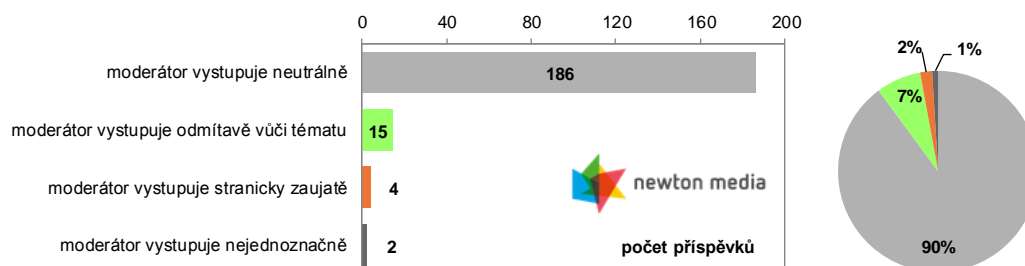


Graf ukazuje, nakolik zkoumané příspěvky obsahovaly relevantní fakta a úhly pohledu ve vztahu k prezidentu Zemanovi a jeho prezidentskému úřadu, a to s rozlišením jednotlivých sledovaných pořadů.

Jak již bylo zmíněno, vzhledem k publicistickému zaměření analyzovaných pořadů je míra obsahu faktických informací v jednotlivých příspěvcích různě vysoká. V případě publicistiky si ale nelze nárokovat tak vysokou míru faktické úplnosti jako v případě zpravodajství. I v publicistice je však důležité, aby příspěvky neobsahovaly irelevantní nebo dokonce zavádějící skutečnosti. V tomto ohledu obstály bez výjimky všechny sledované pořady.

Rozdělení různých typů příspěvků z hlediska relevance do jednotlivých pořadů pak více či méně vycházelo z charakteru těchto pořadů. Nejlépe je to patrné na pořadu **Názory a argumenty**, který převážně přináší názory a komentáře jednotlivých osobností (nejčastěji stálých spolupracovníků redakce). V tomto pořadu se nejčastěji vyskytovaly příspěvky, které obsahovaly **všechna důležitá fakta o události, ale jen jeden úhel pohledu (63)**. Následovaly příspěvky obsahující jen **jeden úhel pohledu a jen některá důležitá fakta o události (35)**. Tyto charakteristické typy publicistických příspěvků typu komentáře tvořily více než dvě třetiny **Názorů a argumentů**. Velmi obdobnou skladbu vykazoval pořad podobného charakteru, a sice **Jak to vidí**. Naopak pořad **Dvacet minut Radiožurnálu**, který má formát obsáhlejšího rozhovoru na aktuální téma, se vyznačoval relativně velkým podílem příspěvků, které obsahovaly **jak všechna důležitá fakta o události, tak i více možných úhlů pohledu na ni (22)**. Je to dáno i tím, že více prostoru artikulovat vlastní stanovisko, případně tlumočit názor jiného aktéra, má v tomto pořadu rovněž jeho moderátor.

4.14 Neutralita vystupování moderátorů



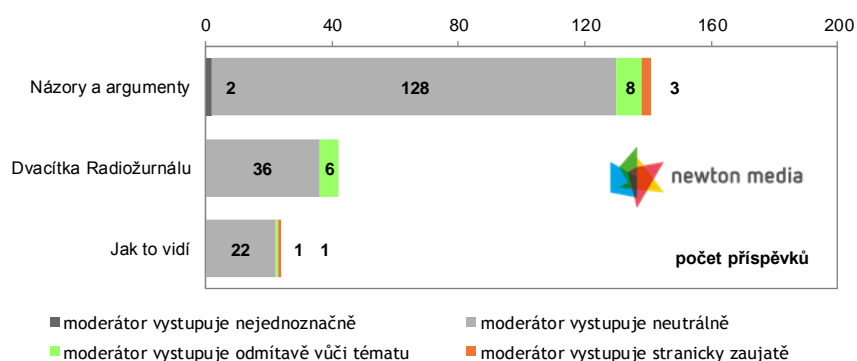
Graf znázorňuje míru neutrality či zaujatosti moderátorů sledovaných stanic ČRo při uvádění příspěvků zmiňujících prezidenta Zemana a jím zastávaný prezidentský úřad, vlevo v absolutních hodnotách, vpravo v relativních.

I v případě **publicistických pořadů** lze v souladu s legislativou a profesním kodexem očekávat, že **moderátor** bude, na rozdíl od hosta pořadu (novináře, analytika, politického představitele apod.), **vystupovat** vůči tématu příspěvku, pojednávané události či kauze, více či méně **neutrálním způsobem**, zdrží se sdělování vlastního názoru a hodnocení ponechá na svém hostu či hostech. V případě příspěvků týkajících se prezidenta Zemana a jejím zastávaného úřadu tomu tak **v naprosté většině případů bylo** (ve **186** z 207, tj. v **90 %** příspěvků). Ve zbývajících **21 příspěvcích dal moderátor** nějakým způsobem **najevo své stanovisko**, nebo **působil** názorově **nejednoznačně**.

Nejčastěji, v **sedmi procentech** příspěvků (**15**), bylo z **moderátorova** projevu znát, že vůči tématu – události či kauze týkající se prezidenta Zemana – zastává **odmítavé** (tj. negativní - kritické) **stanovisko**. Při detailním pohledu je patrné, že se v tomto případě nejedná o nějakou detailní či hlubokou kritiku, ale spíše o stručné poznámky či narážky na adresu prezidenta Zemana, jeho chování či postoje, z nichž vyplynulo, že je konkrétní moderátoři neschvalují. Nejčastějším námětem těchto narážek byl opět Zemanův údajný příliš vstřícný postoj vůči Číně a malý zájem o problematiku lidských práv v této zemi. Objevila se ale také narážka na údajný Zemanův kladný vztah k alkoholu apod. Konkrétní ukázky tohoto typu příspěvků jsou obsahem kvalitativní části této analýzy ([kapitola 5](#)).

Ještě méně častou byla situace, kdy dal **moderátor najevo, že straní některému z názorů**, které byly v příspěvku prezentovány, nebo je naopak vůči němu v opozici. Taková situace nastala ve **čtyřech příspěvcích**, tedy ve **dvou procentech** celkové publicity. Dvěma z těchto čtyř příspěvků byli víkendové speciály pořadu *Názory a argumenty*, v nichž spolu diskutuje větší počet hostů nad konkrétními tématy, třetím byl rozsáhlý rozhovor s jednou osobností, katolickým knězem profesorem Tomášem Halíkem v pořadu *Jak to vidí*. Podstatou většiny příspěvků, kdy přístup moderátora působil stranicky zaujatě, byla situace, kdy na sebe moderátor vzal roli jednoho z účastníků debaty a přirozeně či v rámci určité stylizace přijal konkrétní stanovisko vůči pojednávanému problému. Přitom tato stanoviska mohla být vůči prezidentu Zemanovi a jeho postojům orientována různě. Například, zatímco moderátorka rozhovoru s profesorem Halíkem (*Jak to vidí*, 30.3.2016) se, patrně v dobře míněné snaze klást více provokativní otázky, stylizovala vůči svému hostu do role zastánkyně vstřícného postoje vůči Číně, naopak moderátor rozhovoru s vybranými osobnostmi opět na téma česko-čínských vztahů (*Názory a argumenty*, 28.3.2016) vystupoval stejně jako jeho hosté spíše v roli obhájce lidských práv v Číně vůči pragmatické „ekonomické diplomacii“ prezidenta a vlády. Ani v jednom případě se ale nejednalo o extrémní vybočení z očekávané moderátorské role. (Podrobněji viz [kapitola 5](#))

Pouze **dva příspěvky** byly vyhodnoceny jako **nejednoznačné**. To znamená, že v nich sice moderátor vyjádřil nějaké postoje vůči prezidentu Zemanovi způsobem, jako by mu některý z nich byl vlastní, ovšem záměrně či nezáměrně nedal jednoznačně najevo, ke kterému z těchto postojů se více přiklání. Ovšem i tento z celkového pohledu marginální přístup lze chápat spíše jako snahu přivést hosta pořadu k otevřenější a hlubší odpovědi, než jako snahu nějakým způsobem ovlivňovat posluchače.



Graf znázorňuje míru neutrality či zaujatosti moderátorů sledovaných stanic ČRo při uvádění příspěvků zmiňujících prezidenta Zemana a jím zastávaný prezidentský úřad, a to s rozlišením jednotlivých sledovaných pořadů.

Rozdělíme-li příspěvky vyhodnocené podle **kritéria neutrality moderátora do jednotlivých pořadů**, vidíme, že **nejméně** potenciálně **problematických situací** bylo zaznamenáno v rámci pořadu **Jak to vidí** (po jednom odmítavém a stranicky zaujatém postoji moderátora). Vezmeme-li v potaz **podíl problémových příspěvků** v rámci analyzovaných pořadů, pak jako **nejproblematictější** vychází pořad **Dvacet minut Radiožurnálu**, kde bylo vybočení z neutrality u moderátora zaznamenáno **v každém sedmém** příspěvku. Ve všech případech se jednalo o výše popsanou situaci, kdy moderátor dal nějakou poznámku či narážkou najevo svůj kritický postoj k dílčímu aspektu fungování Miloše Zemana coby hlavy českého státu.

5 KVALITATIVNÍ ANALÝZA

5.1 Metodologie kvalitativní analýzy

5.1.1 Formulace výzkumné otázky

Kvalitativní část analýzy se zaměřuje na jeden konkrétní aspekt zkoumání reprezentace prezidenta Zemana ve vybraných pořadech ČRo, a sice na analýzu toho, jakým způsobem probíhala interakce mezi moderátory sledovaných pořadů a jejich hosty. Jejím cílem je prozkoumat, jak moderátoři analyzovaných pořadů zvládli svůj úkol zastávat tvář v tvář svým hostům nestranný pohled na osobu prezidenta Zemana a jeho prezidentského úřadu.

Moderátoři přitom měli, jak vyplynulo z kvantitativní části této analýzy, obtížnou roli, protože komentátoři a hosté se vůči Miloši Zemanovi vyjadřovali často kriticky. Konkrétně, 24 % příspěvků vyznělo vůči prezidentovi velmi kriticky a dalších devět procent spíše kriticky. A to se přitom jedná o celkové vyznění příspěvků, které kombinuje hodnotící tón vstupů všech účinkujících daného pořadu nebo jeho části, včetně samotných moderátorů. Navíc, v případě pořadu *Názory a argumenty* byly kriticky laděné dvě pětiny příspěvků a u některých témat, např. v oblasti kriminality a bezpečnosti, bylo hodnocení prezidenta ještě kritičtější (47 % kritických referencí).

5.1.2 Metodologické ukotvení

Situaci rozhlasového rozhovoru mezi moderátorem a hostem či hosty lze chápat v duchu konstruktivistického paradigmatu (srovnej Berger, Luckmann 1999) a do něj zapadajícího narativistického přístupu (viz Andrlé 2001) jako vytváření sdíleného porozumění během sociální interakce mezi dvěma a více aktéry. Jednotliví aktéři ve studiu na sebe vzájemně reagují a společně se snaží vytvořit koherentní „příběh“ (narrativ) na dané téma, přičemž fyzicky nepřítomným, nicméně neméně důležitým aktérem jsou rozhlasoví posluchači, kterým je tento příběh určen. A svou roli zde samozřejmě hrají i neživí aktéři (*non-human actors* – srovnej např. Latour 2005), konkrétně psané i nepsané normy a pravidla, jimiž se produkce rozhlasových „příběhů“ řídí a reguluje.

K samotné analýze textů přistupujeme v duchu kvalitativní sociologické metodologie inspirované postupy tzv. *grounded theory* (viz Strauss, Corbinová 1997), jejichž cílem je dosáhnout teoretického porozumění sociálním jevům na základě analýzy empiricky podložených dat induktivním způsobem. Teoriemi jsou míněny veškeré zobecňující koncepty, které se vynořují z analyzovaných dat, teorie je výsledkem empirické práce, nikoli předpokladem, který se v rámci výzkumu snažíme potvrdit či vyvrátit. Tento základní model *grounded theory* doznal postupem času celé řady obměn, například v kontextu feministického výzkumu (srovnej např. Letherby 2003), takže současní výzkumníci již na rozdíl od jeho původních autorů tak striktně neodmítají přítomnost teoretického uvažování v úvodních fázích výzkumu, a konkrétní postupy a techniky *grounded theory* si více přizpůsobují svým vlastním potřebám a cílům.

5.2 Analytická část

Materiálem pro kvalitativní analýzu jsou doslovné přepisy nahrávek rozhlasových pořadů *Názory a argumenty*, *Dvacet minut Radiožurnálu* a *Jak to vidí* z období 1.1.2016 až 31.5.2016. Celkem bylo získáno 207 textů příspěvků z databáze Newton Media, které obsahují reference k osobě prezidenta Miloše Zemana a jím reprezentovaného prezidentského úřadu. Na základě předchozí kvantitativní analýzy, která zmíněné příspěvky zkoumala podle

různých předem definovaných parametrů (viz kapitola [Metodika](#)), byly vytipovány příspěvky, které vykazují některé problémové momenty ve vztahu ke zkoumanému tématu – jak moderátoři zvládají dodržet neutralitu vůči Miloši Zemanovi – a ty budou dále analyzovány. Jedná se především o ty příspěvky, v nichž byl identifikován nějaký odklon od neutrálního vystupování moderátora (viz [kapitola 4.14](#)).

Předem je třeba říct, že během kvantitativní analýzy nebylo ze strany moderátorů zaznamenáno žádné frapantní vybočení z role moderátora veřejnoprávního média. Nelze říct, že by některý moderátor ve studiu vystupoval způsobem, který by byl v rozporu s požadavky, které vůči moderátorům vznášejí kodifikovaná pravidla jejich práce. Ani v jednom případě nebyla identifikována snaha moderátorů vědomě ovlivňovat politické názory či přesvědčení posluchačů. Na druhou stranu se však od moderátorů samozřejmě očekává, že budou respektovat českou ústavou dané principy parlamentní demokracie, demokratického právního státu atd. Novinářská profese jako taková s sebou nese rovněž étos nezávislého a kritického uvažování, který mají analyzované pořady vetknuty rovněž do svých veřejně přístupných internetových profilů (viz [kapitola 2.3](#)).

Nezávislost, kritičnost, odkaz na tradice demokratické žurnalistiky a podobné hodnoty tak tvoří další kolektivní rámec, jímž se moderátoři pořadů při svém vystupování řídí, a který je samozřejmě podřízený dalším závaznějším normám. Všechny uvedené normy a rámce vymezují poměrně jasně ohraničený manévrovací prostor, na němž se moderátoři pohybují, a který slouží nejen k jejich vnější kontrole a případné penalizaci, ale také je důležitou součástí jejich vzájemné kontroly (zpětné vazby) a sebekontroly. Svou roli zde hraje rovněž populární (sebe)obraz novinářů coby tzv. „hlídacích psů demokracie“, což je role, do které se novináři nejen veřejnoprávních, ale i dalších tzv. seriózních médií často situují, a která jejich vystupování dodává potřebnou legitimitu a důvěryhodnost.

S výše uvedenými okolnostmi koresponduje naše zjištění, že níže popsané odchylky od neutrální prezentace tematiky prezidenta Zemana a prezidentského úřadu ze strany moderátorů jsou jednak málo časté a jednak relativně subtilní a pro běžného posluchače patrně obtížně zachytitelné. A to zejména v kontextu celkového hodnotícího tónu příspěvků, který je mnohdy, zásluhou vyjádření pozvaných hostů, vůči prezidentovi výrazně kritický.

Situace, kdy moderátoři více či méně vystoupili ze své neutrální role průvodce a tazatele nyní ukážeme na několika konkrétních příkladech. Jsou seřazeny podle míry odklonu od neutrality moderátora od těch nejméně výrazných k těm výraznějším.

5.2.1 Způsoby kritického vystupování moderátorů

První typ situace je ten, kdy z moderátorova projevu vyplývá, že se sám vůči konkrétnímu aspektu vystupování Miloše Zemana v roli prezidenta staví kriticky. Kvalitativní analýzou jsme identifikovali několik různých momentů, kdy k tomu docházelo:

1) Moderátor sám pojmenovává problém

Nejčastěji nastala ta situace, kdy se moderátor při uvádění hosta nebo v rámci rozhovoru s ním chopil iniciativy a sám pojmenoval nějaký problém týkající se prezidenta Zemana, čímž záměrně či nezáměrně předznamenal další obsah diskuse či komentáře. Typickým příkladem je následující situace z dialogu moderátorky pořadu Jak to vidí s publicistou Ivanem Hoffmanem (8.2.2016). Moderátorka položila otázku:

*„Když mluvíte o tom řešení, které by mělo být společné, a to tedy i především v rámci Evropy, tak **když se jenom podíváme na to, jak politici u nás třeba se chápou tématu migrační krize, tak se i na tomto tématu jaksi odráží to napětí mezi třeba premiérem a prezidentem.** V rozhovoru pro časopis Týden premiér řekl, že*

nepotřebujeme politiky, kteří ta rizika budou účelově nafukovat v zájmu svých politických cílů, jak vnímáte to vzrůstající napětí mezi prezidentem Zemanem a premiérem Bohuslavem Sobotkou?“

Z tučně zvýrazněných částí citace je patrné, jak moderátorka sama, bez přispění svého hosta vytvořila spojnici mezi migrační krizí a napětím mezi prezidentem a premiérem, patrně ve snaze přejít plynule od jednoho bodu rozhovoru k dalšímu. Pomohla si ale přitom tím, že do záměrně neadresné kritiky premiéra vůči „politikům, kteří účelově nafukují rizika v zájmu svých politických cílů“ dosadila osobu prezidenta Zemana, a tím mu přisoudila negativní roli.

Několikrát zaznamenaným příkladem toho, jak moderátoři hodnotově zabarveným výrokem zarámovali další obsah příspěvku, je zdánlivě neutrální situace, kdy se moderátor jednou či více větami snaží vhodně uvést následující autorský komentář některého z redakčních kolegů či spolupracovníků. Například komentář politologa Lukáše Jelínka (Názory a argumenty, 19.2.2016), v němž porovnával vulgární mluvu prezidenta Zemana, předsedy TOP 09 Kalouska a amerického prezidentského kandidáta Trampa, avizoval moderátor následujícím tvrzením:

„Prostořekost některých politiků je také námětem následující poznámky Lukáše Jelínka z Masarykovy dělnické akademie.“

Tím, že se moderátor rozhodl pojmenovat fenomén, jemuž byl komentář věnován, jako „prostořekost“, mu přiřadil určitou hodnotící nálepku. V tomto případě takovou, která se sice stále pohybuje v negativním spektru, zároveň však popisovaný problém poněkud zmírňuje a dodává mu potenciálně dojem něčeho snad až sympaticky „rozpuštěného“. Přitom samotný autor komentáře nic takového nedělá, používá na adresu prezidentovy mluvy mnohem příkřejší výrazy jako „vulgarismy“, „fekální řeč“ nebo „koprolálie“.

Podobně komentář Petra Honzejka, ve kterém mluví o vystupování mluvčího prezidenta Zemana Jiřího Ovčáčka na veřejnosti jako o „drzosti přesahující všechny rozměry“ (Názory a argumenty, 1.3.2016), uvedla moderátorka těmito slovy:

„V osobě prezidentova mluvčího Jiřího Ovčáčka se na české politické scéně objevil ojedinělý fenomén. Místo, aby pokud možno věrně tlumočil veřejnosti prezidentovy názory, pouští se do jeho oponentů ještě tvrději, než sám Miloš Zeman. Komentuje Petr Honzejk.“

Opět je zde přítomna kritika z úst moderátora, jež má ale mnohem mírnější podobu, než ta, která se objevuje v samotném komentáři, který předznamenává. Specifickou vlastností těchto hodnotově zabarvených úvodů ke komentářům je to, že pravděpodobně vznikly až poté, co se moderátor seznámil s obsahem komentáře, který bude uvádět. Z pohledu moderátora je tedy úvod dodatečnou reflexí komentáře. To však neplatí pro posluchače, který vnímá vysílání jako lineární proud mluveného slova a moderátorův úvod mu slouží k usměrnění pozornosti a k předporozumění tomu, co bude následovat.

2) Moderátor a hosté vzájemně ovlivňují své názory

Poněkud odlišná situace někdy nastala, když spolu moderátor a host vedli diskusi prostřednictvím delšího rozhovoru, což je formát typický pro pořady Názory a argumenty a Dvacet minut Radiožurnálu. V těchto rozsáhlejších dialogích někdy docházelo k vyrovnání rolí mezi moderátory a hosty. Typicky tehdy, když na obou stranách mikrofону seděli novináři, což je zejména v pořadu Názory a argumenty obvyklé uspořádání, ale i jindy. Vyrovnání rolí znamenalo, že moderátor více či méně vystoupil z role toho, kdo pouze klade hostům neutrálně formulované otázky, aniž by při tom explicitně prezentoval své vlastní názory, a stal se jedním z rovnocenných účastníků diskuse, který může říkat svůj názor, komentovat a hodnotit.

V některých případech zašla vzájemná interakce mezi moderátory a hosty ještě dál, a sice od vzájemného sdělování názorů a hodnocení k jejich vzájemnému předávání. Identifikovali jsme některé situace, kdy moderátor nabídl hostu svou vlastní interpretaci určité události nebo kauzy a nepřímo jej vyzval k tomu, aby mu tuto jeho verzi potvrdil. Typickou ukázkou tohoto předávání názorů je následující citace z pořadu Jak to vidí (8.2.2016):

*Moderátorka: „Zvláště na tomto tématu Miloš Zeman aktuálně reagoval na ty události víkendové, že hodlá nadále pravdivým pojmenováváním skutečné situace způsobené migrační krizí bojovat proti extremistům zleva i zprava. **Není to tedy tak, že skutečně třeba Miloš Zeman volí tu rétoriku, která více postihuje tu problematiku, řekněme, bez té politické korektnosti, na kterou třeba už je veřejnost velmi citlivá?**“*

*Ivan Hoffman, komentátor: „**Já mám pocit, že máte pravdu, že takhle to přesně je.** Spor se nevede jenom o samotné, samotná témata, ale i o způsob, jakým se budou zpracovávat. A politická korektnost jako, jako, jako styl, jako metoda přinesla určitě mnoho dobrého, ale zase z druhé strany mnoha lidem, mnoho lidí šťve, že se věci v uvozovkách nepojmenovávají pravými slovy, pardon, já se omlouvám, že se některé věci zamlčují a že vede vlastně tato politická korektnost k jakési autocenzuře v médiích a tak dál.“*

Na této ukázce je důležité povšimnout si dvou detailů. Zprvce toho, jak se téma „**politické korektnosti**“ stává v kontextu publicity Miloše Zemana pro média agendou, s níž je třeba se nějakým způsobem vyrovnávat a která může vyvolávat rozpory. V tomto konkrétním případě dávají moderátorka a její host Zemanovi částečně zapravdu v tom smyslu, že příliš mnoho „politicky korektní“ mluvy může být někdy na škodu, a to dokonce i v médiích. V jiných případech však (celkově byla „politická korektnost“ ve spojitosti s prezidentem tematizována pětikrát) naopak zazněly hlasy jejích zastánců. Konkrétně, tři ze zmíněných pěti příspěvků byly komentáře, jejichž autoři prezidenta za to, že prezentuje „politickou korektnost“ jako škodlivý jev, kritizovali. Nejvýraznější to bylo v komentáři politologa Lukáše Jelínka, který mimo jiné uvedl, že o „politickou korektnost“ se „*otírají i etablovaní politici, například prezident Zeman nebo jeho předchůdce Václav Klaus*“. Poté, co podal slovníkový výklad pojmu korektní („*dbající zásad nebo jsoucí v duchu zásad poctivého, slušného vztahu mezi lidmi, správný, přesný, poctivý, společensky bezvadný, uhlazený, slušný, zdvořilý*“), si položil rétorickou otázku, proč je třeba z takových adjektiv slevovat. „*Pouze proto, že jsou na něj hákliví lidé netolerantní či vulgární?*“, ptá se. Celý svůj komentář pak zakončil konstatováním: „*Není přece náhodou, že odpor k politické korektnosti je nejsilnější v prostředích s minimální či pochroumanou demokratickou tradicí. Už proto si populistické výpady politiků proti politické korektnosti zaslouží odmítnutí.*“

Jak lze tomuto rozporu rozumět? To, že téma „politické korektnosti“ vyvolává mezi aktéry analyzovaných pořadů názorové rozdíly, je na jednu stranu projevem plurality názorů uvnitř veřejnoprávního média. Současně se však jedná o pluralitu v otázce, která se úzce dotýká povahy média veřejné služby a nároků, které jsou na něj kladeny. Samotný termín „politická korektnost“ sice není v Kodexu Českého rozhlasu ani v Zákonu o Českém rozhlasu explicitně uveden, hodnoty, které jsou v něm obsaženy (například slušnost, přesnost, zásadovost, tolerance atd.) jsou však s těmito normami v souladu, nebo jsou jimi přímo vyžadovány. I když je tedy samotný výraz „politická korektnost“ ve veřejném diskursu stále více diskreditován četnými posměšnými či hanlivými komentáři, neznamená to, že jsou současně zdiskreditovány také hodnoty, na nichž je tento koncept založen.

Předchozí citace z rozhovoru mezi moderátorkou a Ivanem Hoffmanem zároveň ilustruje důležitý moment, který byl zmíněn už v úvodu této analýzy. A sice, že rozhovor mezi moderátorem a jeho hostem je situací, v níž oba aktéři vzájemně spolupracují tak, aby výsledkem jejich kooperace byl ucelený a smysluplný „příběh“. Jedná se tedy o koprodukcí sdíleného významu. Právě tato citace ukazuje, jak si aktéři rozhovoru konkrétně vycházejí vstříc a sbližují svá stanoviska. Lze si samozřejmě představit i opačnou situaci, kdy by moderátor, nebo případně i jeho host, vystupovali v rozhovoru natolik konfrontačně, že by k ustavení sdíleného porozumění nedošlo a rozhovor by

skončil rozkolem. Taková situace však zpravidla nebývá v zájmu ani jednoho ze zúčastněných komunikačních partnerů, takže k ní v praxi dochází pouze výjimečně.

Něco podobného, tedy situace, kdy si moderátor a host vzájemně předávají názory, se objevilo i v opačném směru, a sice tehdy, když moderátor převzal nějakou interpretaci z úst svého hosta, převyprávěl ji a ještě ji doplnil o svůj vlastní výklad. Poté ji obvykle předložil stejnému či dalšímu hostu ve studiu, aby na ni reagoval.

Takový moment nastal například v rozhovoru moderátora pořadu *Názory a argumenty* (19.3.2016) s europoslancem Evženem Tošenovským (ODS):

Moderátor: „Když se vrátíme k tomu, co říkal pan Tošenovský na úvod, že to bylo vlastně jasné, že budou ty rozpory, ve chvíli, kdy byl přímou volbou zvolený prezident. Notabene osobnost vyhraněná, jakou Miloš Zeman nesporně je. Co se s tím ale dá, pane Tošenovský, dělat? Lze to nějakým způsobem překonat? Myslíte, že to, že se to může při této konstelaci vládní a zároveň tedy při tom, že pan prezident je stále ve funkci a dokonce možná bude i další období, je to možné překonat?“

Evžen Tošenovský, europoslanec /ODS/: „Já si myslím, že jakákoliv snaha administrativně toto překonávat, mi, tak jak pan kolega říkal, že v právním řádu to máme takto postavené, je pravdou. A zase pan prezident Miloš Zeman velmi rád bourá tyto, tyto hradby administrativní.“

Ve zvýrazněné části citace je patrné, že moderátor navázal na předchozí tvrzení svého hosta, že rozpory mezi vládou a prezidentem jsou dány z povahy přímé volby prezidenta, a doplnil jej o své vlastní argumenty – Miloš Zeman je „nesporně vyhraněná osobnost“, je zde určitá „vládní konstelace“, prezident je „stále ve funkci a možná bude i další období“ – a tento celek předal svému hostu, aby na něj dále reagoval.

3) Moderátor přistupoval k hostům „investigativně“

Ve vztahu k tématu prezidenta Zemana a jeho výkonu prezidentské funkce si lze povšimnout ještě poněkud odlišné situace, která nastávala v případě, že byl k rozhovoru pozván někdo z blízkých spolupracovníků samotného prezidenta. Patrně to bylo dáno charakterem rozebíraných témat a kauz, které byly zpravidla vůči prezidentovi problematické, ať už se jednalo o chybějící bezpečnostní prověrku kancléře Vratislava Mynáře, kauzu Čapí hnízdo nebo o průběh návštěvy čínského prezidenta v Praze. V obou případech se moderátoři snažili klást svým hostům (Vratislavu Mynářovi respektive šéfovi zahraničního odboru kanceláře prezidenta Hynku Kmoníčkoví) „otázky na tělo“ a přimět je k přímým odpovědím. Ukážeme si to na rozhovoru s kancléřem Mynářem, konkrétně na tématu Čapí hnízdo (Dvacet minut Radiožurnálu, 18.3.2016):

Moderátorka: Vratislav Mynář, kancléř prezidenta republiky, je ve Dvaceti minutách Radiožurnálu. Pane kancléři, proč se pan prezident postavil za Andreje Babiše v kauze kolem Farmy Čapí hnízdo?

Vratislav Mynář, kancléř prezidenta republiky: Já nevím, jestli je správná definice, že se pan prezident postavil za Andreje Babiše. Byla to standardní schůzka, kterou pan prezident se všemi ministry pravidelně absolvuje. Pokud mám správné informace, během té schůzky došlo i na otázku Čapího hnízda, na tu kauzu Čapího hnízda, kde pan vicepremiér se snažil vysvětlit tu situaci, ve které se nachází tahle ta kauza.

Na první pohled je zřejmé, že se jedná o jiný formát interakce mezi moderátorem a hostem než v předchozích případech. Zvýrazněné části citace ukazují, jak se snaží moderátorka za pomoci vlastní (vůči prezidentovi kritické) interpretace daného tématu na svého hosta „zatlačit“, zatímco on se naopak přímé odpovědi vyhýbá a uchyluje se k oficiálnímu úřednickému způsobu vyjadřování („byla to oficiální schůzka“, „pokud je mi známo, došlo i na otázku...“ atd.). Tento způsob vedení rozhovoru, kdy se moderátor odvažuje jít více „na dřeň“ rozebíraného tématu, je charakteristický pro jeden z analyzovaných pořadů, a sice Dvacet minut Radiožurnálu. Snaha dobrat se

odpovědi na položené otázky je otevřeně deklarovaným cílem tohoto pořadu, což dává moderátorům větší možnost být na své hosty nepřijemní, a to zejména v případě, že se jedná o politiky nebo jiné veřejné činitele.

4) Moderátor zcela převzal roli komentátora

Ve výjimečném případě, patrně tehdy, když moderátor cítil velmi naléhavou potřebu vyjádřit svůj názor na určitou událost nebo kauzu, mohlo dojít i k tomu, že se zcela pasoval do role komentátora daného tématu a jeho vstupy naprosto pozbyly charakteru neutrálního uvádění a představování hostů či moderování diskuse a samy se staly plnohodnotným hodnotícím komentářem. V rámci sledovaného období taková situace nastala pouze jednou, a to v souvislosti s událostmi provázejícími návštěvu čínského prezidenta v Praze. Moderátorka pořadu *Názory a argumenty* (29.3.2016) uvedla vystoupení rozhlasového komentátora Petra Hartmana na toto téma rozsáhlým monologem, v němž mimo jiné prohlásila:

„Jsme svědky v uvozovkách "retra" po téměř 27 letech od pádu komunismu až neuvěřitelného. Ulice ověšené rudými prapory, zatýkají se aktivisté, veřejné prostory nepřístupné demonstrantům, závěry slavnostního podepisování smluv, partnerských dohod a memorand o vzájemném porozumění a jako předehra tomu všemu prohlášení českého prezidenta v čínské televizi o tom, že skončilo podléhání tlaku Spojených států a Evropské unie, protože teď jsme znovu nezávislá země a formulujeme svou zahraniční politiku, založenou na našich vlastních zájmech. A do záležitostí jiných zemí se nevměšujeme. Že jsme se neocitli v minulém století, o tom svědčí v těchto dnech snad jen to, že čínský prezident Si Ťin-pching přiletěl na svou 48hodinovou návštěvu Prahy na Letiště Václava Havla.“

Celý tento vstup má velmi silný emotivní náboj uvozený hned první větou, kde moderátorka srovnává aktuální situaci s dobou komunismu a označuje ji jako „neuvěřitelnou“.

5.2.2 Shrnutí

Cílem této kvalitativní analýzy bylo **popsat** na příkladech příspěvků vytipovaných předchozí kvantitativní analýzou **různé způsoby, jimiž moderátoři** sledovaných publicistických pořadů **dávali najevo svůj** více či méně **kritický postoj** vůči konkrétním událostem a kauzám týkajícím se prezidenta Zemana a jím zastávaného prezidentského úřadu. Z celkového počtu **207** příspěvků, které byly analyzovány, byl nějaký náznak samostatného kritického postoje moderátora **identifikován v 19 případech**, to znamená v necelé **desetině** příspěvků.

Od **moderátorů Českého rozhlasu** se obecně očekává, že budou **nestranní** a ve svých vstupech budou **působit neutrálně** a bez zjevného stranění. Toto očekávání bylo v naprosté většině případů naplněno. Zaznamenané známky odchýlení se od této normy byly až na výjimky velmi subtilní, což činí jejich analýzu samozřejmě obtížnější. V některých momentech by bylo možné o tom, zda se skutečně jedná o odklon od nestrannosti moderátora nebo například jen o cílenou strategii, jak se dobrat konkrétní odpovědi na položené otázky nebo jak navodit shodu se spoludiskutujícími, subjektivně pochybovat. Naším cílem však nebylo dokázat, že moderátoři porušují nestrannost, ale do detailu **rozebrat situace, kdy počínání moderátorů může být ze strany posluchačů takto vnímáno**.

Situace, které se nám kvalitativní analýzou podařilo identifikovat, jsme rozdělili podle míry jejich závažnosti do **čtyř podkategorií**. **Nejčastější** situací byla ta, kdy **moderátor** v průběhu diskuse, nebo častěji při uvádění některého komentáře, **vyslovil vlastní hodnotící poznámku** k danému konkrétnímu námětu. Nejednalo se většinou o ucelený argument, ale pouze o stručný výrok, který zpravidla více či méně posunul vyznění příspěvku jako celku. **Druhou**, ve vytipovaných příspěvcích poměrně častou situací, typickou pro rozhovory, byl moment, kdy **se moderátor zapojil do diskuse** se svými protějšky ve studiu a došlo k většímu či menšímu **vyrovnání jejich rolí**. Moderátor si vyměňoval názory s hosty, rozvíjel jejich myšlenky vlastními interpretacemi, nechával si od nich

potvrzovat své názory a podobně. **Třetí**, méně častou situací, která se objevovala pouze ve specifickém typu pořadů, konkrétně v rozhovorech Dvaceti minut Radiožurnálu, byly ty momenty, kdy se **moderátor** pustil do svého hosta přímými **otázkami „na tělo“**, během nichž zároveň vyjadřoval svůj **kritický pohled** na příslušnou událost či kauzu. A konečně **poslední**, nejméně obvyklou, byla ta situace, kdy **moderátor** zcela vystoupil ze své neutrální „průvodcovské“ role a **stal se sám komentátorem**, který **kriticky komentuje** danou událost. V našem výběru byl zaznamenán pouze jeden takový případ, a to v souvislosti s událostmi kolem návštěvy čínského prezidenta.

Popsaná typologie chování moderátorů vznikla na příkladu příspěvků o prezidentu Zemanovi, vykazuje však **obecnější rysy**. Zároveň nelze opominout dvě důležité okolnosti. A sice **vliv sledovaného období**, kdy se kolem osoby prezidenta nahromadil poměrně velký počet potenciálně problémových událostí a kauz. Pokud bychom chtěli kvalitativní zjištění více zobecnit, nebo je naopak specificky interpretovat jako typické pro publicitu prezidenta Zemana, bylo by na místě porovnat tyto závěry s jiným časovým obdobím. Dalším aspektem, na který je třeba brát ohled, je **odlišný charakter** jednotlivých analyzovaných **pořadů**. Každý z nich má poněkud odlišné zaměření, každý klade na moderátory poněkud jiné nároky a očekávání. Proto se také moderátorský styl jednotlivých pořadů v některých ohledech liší. Základní pravidla daná profesními a právními normami jsou ale pro všechny pořady stejná.

6 METODIKA

Úvod a výběr příspěvků

Hlavním cílem analýzy bylo zmapovat reprezentaci prezidenta Miloše Zemana a jím zastávaného prezidentského úřadu ve vybraných publicistických pořadech Českého rozhlasu odvysílaných v období 1.1.2016 až 31.5.2016. Analýza zahrnuje všechny příspěvky sledovaného období zaznamenané společností Newton Media do uzávěrky zpracování dat 7. 6. 2016.

Rozhlasové pořady jsou společností Newton Media zpracovávány s ohledem na specifické vlastnosti mluveného slova (rozhlasového a televizního vysílání, zkráceně TVR) v porovnání s mediálními výstupy tištěného charakteru (tisku a on-line médií). Na rozdíl od příspěvků z tištěných médií, které jsou většinou zřetelně ohraničené svým titulkem a textem, v případě TVR příspěvků se zpravidla jedná o souvislejší tok mluveného slova či obrazu, který je třeba více či méně rozčlenit pro další využití v průběhu jejich zpracování a archivace. Předmětem analýzy jsou pak takto „uměle“ vytvořené příspěvky, což platí zejména u delších pořadů typu politických debat, kde se střídají různá témata a často i hosté. Tyto pořady bývají obvykle s ohledem na tematické a personální obměny rozčleněny do více příspěvků. Naopak kratší publicistické pořady (typu „Jak to vidí“) tvoří vždy jeden samostatný příspěvek.

Analýza zdrojových dat

Zdrojová data jsou analyzována z různých hledisek. U každého publikovaného příspěvku je sledováno několik formálních a obsahových parametrů, které umožňují následné filtrování, seskupování, vytváření statistik a formulování závěrů.

Základní sledované parametry:

Formální parametry

Formální parametry jsou nezávislé na obsahu příspěvku a z jeho struktury snadno zjistitelné. Zahrnují: název příspěvku, autora, datum vydání, název média a rubriku / pořad.

Obsahové parametry:

Obsahové parametry nejsou triviálně stanovitelné a podléhají pečlivému posouzení mediálního analytika. Z obsahových parametrů sledujeme: hodnocení příspěvku vůči prezidentu Zemanovi a jím zastávanému prezidentskému úřadu, počty příspěvků u jednotlivých témat a kauz, počty příspěvků, v nichž se objevily osobnosti či politici vyjadřující se na adresu prezidenta Zemana, počty zmínek o konkrétních institucích či firmách v souvislosti s prezidentem Zemanem.

Hodnocení

Každému příspěvku je přiřazeno hodnocení podle vyznění vůči prezidentu Zemanovi a prezidentskému úřadu, jehož je představitelem. K hodnotícímu tónu vůči prezidentu Zemanovi bylo přihlédnuto rovněž u jednotlivých médií, jejichž názor na prezidenta Zemana v sledovaných příspěvcích zazněl, stejně jako u osobností a politiků, kteří se v nich na Zemanovu adresu vyjadřovali.

S ohledem co nejpřesnější zachycení tonality byla pro tuto analýzu zvolena podrobnější škála hodnotících kategorií, která zahrnuje vyznění:

- Velmi kritické
- Spíše kritické
- Ambivalentní
- Spíše pochvalné
- Velmi pochvalné
- Neutrální

Témata, kauzy, osobnosti a politici

U každého příspěvku byla provedena obsahová analýza a určeno jeho téma. Jeden příspěvek mohl pojednávat i o více tématech.

Témata:

- sociální tematika
- zdraví a zdravotnictví
- ekonomika a finance
- věda a výzkum
- politika domácí
- státní správa a samospráva
- IT a telekomunikace
- školství a vzdělávání
- obchod a prodej
- služby a řemesla
- doprava
- kriminalita a bezpečnost
- Evropská unie
- kultura
- průmysl, energetika a těžba surovin
- právo, legislativa a justice
- sport
- zajímavosti a kuriozity
- politika zahraniční
- cizinci a menšiny v ČR
- životní prostředí
- obecné zmínky o MZ
- média
- dřívější působení MZ v politice

Kauzy:

Obdobným způsobem byly u každého příspěvku identifikovány konkrétní kauzy, pokud v něm byly přítomny. Příspěvek tak nemusel pojednávat o žádné kauze, ale také v něm mohlo být rozpoznáno jedna či více kauz.

Osobnosti:

V analýze jsme sledovali, které konkrétní osobnosti se k osobě prezidenta Miloše Zemana a jím zastávanému prezidentskému úřadu v analyzovaných příspěvcích vyjadřovaly. Těmito explicitně jmenovanými osobnostmi mohli být novináři a publicisté, odborníci na nejrůznější témata (nejčastěji politologové a političtí analytici) a různé osobnosti společenského a kulturního života

Politici:

Jako samostatnou kategorii osobností jsme v analýze vyčlenili politiky a politické představitele. U nich hraje roli nejenom jejich osoba, ale také politická strana, jíž jsou členy.

Přítomnost ve studiu

Jak u osobností, tak i u politiků jsme rozlišovali, zda byli hosty ve vysílání, případně do něj přímo vstupovali, nebo zda bylo jejich tvrzení či názor pouze citováno některým jiným hostem.

7 SLEDOVANÁ MÉDIA

ČRo Radiožurnál (pořad Dvacet minut Radiožurnálu), ČRo Plus (pořad Názory a argumenty), ČRo Dvojka (pořad Jak to vidí)

8 POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

8.1 Odborná literatura

- ANDRLE, Vladimír (2001): *Narrativisms in sociological work with life stories. Critics and advocacy*. <http://www.andrle.org.uk/narrativisms.html>
- BERGER, Peter L. / Luckmann, Thomas (1999): *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury
- JIRÁK, Jan / Nečas, Vlastimil / Rábová, Tereza / Trampota, Tomáš / Wolák, Radim (2013): *Analýza předvolebního vysílání Českého rozhlasu v období před krajskými a senátními volbami konanými v říjnu 2012*. Praha: CEMES UK FSV. http://media.rozhlas.cz/_binary/03023918.pdf
- LATOURETTE, Bruno (2005): *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford UP.
- LEATHERBY, Gayle (2003): *Feminist research in theory and practice*. Buckingham: Open University Press
- McNAIR, Brian (2004): *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál
- McQUAIL, Denis (1992): *Media performance*. London: SAGE Publications
- NEWTON MEDIA (2011): *Mediální analýza vyváženosti vysílání České televize pro Radu ČT (prosinec 2010)*. Praha: Rada ČT. http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-dokumenty/2010_vyvazenosť_vysilani_12.pdf
- REIFOVÁ, Irena a kol. (2004): *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál
- SÍBRT, Marek / Kulíková, Antonie / Mihalka, Libor (2005): *Analýza vyváženosti televizního zpravodajství o CzechTeKu 2005*. Praha: Innovatio - Media Tenor. <http://img.ceskatelevize.cz/press/22.pdf>
- STRAUSS, Anselm / Corbinová, Juliet (1997): *Základy kvalitativního výzkumu: Metody a postupy zakotvené teorie*. Boskovice: Albert
- TRAMPOTA, Tomáš / VOJTĚCHOVSKÁ, Martina (2010): *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál
- TÝMOVÁ, Renata a kol. (2014): *HODNOCENÍ PLNĚNÍ VEŘEJNÉ SLUŽBY 2013*. Praha: Útvar analýz a výzkumu ČT. <http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/sledovanost/mereni-verejne-sluzby/2013.pdf>
- TÝMOVÁ, Renata a kol. (2015): *HODNOCENÍ PLNĚNÍ VEŘEJNÉ SLUŽBY 2014*. Praha: Útvar analýz a výzkumu ČT. <http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/sledovanost/mereni-verejne-sluzby/2014.pdf>
- URBANIKOVÁ, Marína / Volek, Jaromír (2013): *Prezidentské volby ve vysílání ČRo 1. Analýza objektivit a vyváženosti vybraných pořadů odvysílaných ČRo 1 Radiožurnál mezi 15.12. 2012 a 26.1. 2013*. Brno: Katedra mediálních studií a žurnalistiky, MU FSS. http://media.rozhlas.cz/_binary/02949763.pdf
- WESTERSTAHL, Jürgen (1983): Objective News Reporting. *Communication Research*, 10: 403-424.

8.2 Zdroje

- Kodex Českého rozhlasu. Český rozhlas, 2010: http://media.rozhlas.cz/_binary/00730694.pdf
- Zákon č. 484/1991 Sbírky o Českém rozhlasu s novelami ohledně digitalizace. Česká národní rada, 1991: http://www.rozhlas.cz/digital/legislativa/_zprava/uplne-zneni-zakona-o-ceskem-rozhlase-s-novelami-ohledne-digitalizace--158850
- Zákon č. 231/2001 Sbírky o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Parlament ČR, 2001: <http://www.rtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

Kontakt

Pro společnost: Český rozhlas

Datum zpracování: 30. 12. 2016

Vedoucí řešitelského týmu: Mgr. Ivan Vodochodský Ph.D.

T: +420 225 540 504

E: ivan.vodochodsky@newtonmedia.cz